

INVĂȚĂTORUL

ORG. ASOC. INVĂȚĂTORILOR ROM. DIN ARDEAL, CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ
REVISTĂ PEDAGOGICĂ, SOCIALĂ ȘI CULTURALĂ.

Pilda omului.

Pilat din Pont, în frământarea ce i-o coborâse în suflet îndatorirea de a-L judeca pe mântuitorul, avusese o clipă de înălțare a conștiinței, a simțului de dreptate, — ajutat și de stăruințele soției sale tulburată de visuri — când a declarat poporului furios al Judeilor că „nu află nici o vină în Omul acesta“.

Dar biruința umanului din el a ținut puțin. A fost deajuns ca urlătorii setoși de sânge să strige că Hristos s'a făcut împărat, că ei nu au alt împărat decât pe Cezarul dela Roma, și că liberându-l pe uzurpator nu poate fi prieten al Cezarului, — pentruca Pilat să cadă din înălțimea,

la care se ridicase. Interesele lui personale, teama de-a fi pârât la Roma au biruit glasul conștiinții, și în loc să dea pilda omului, a dat-o pe aceea a degradării demnității omenеști.

Pentru aceea cu greu ne vine să credem că Pilat, când L-a înfățișat pe Hristos încununat cu cunună de spini, poporului — care-și surpa acum pe vecie calitatea de „popor ales”, — și a spus cuvintele „Iată Omul”, ar fi fost conștiu de ceea ce spune; dacă el ar fi fost conștiu, declarația sa ar fi trebuit să pornească din convingerea: „nă eu sunt omul pe care trebuie să-l urmați. Nu eu dau pilda cea bună. Eu sunt un biet nenorocit biruit de slăbiciuni obicinuite. **Omul** e acesta pe care vi-L arăt. El dă pilda pe care s'o urmați. El singur e vrednic, cu adevărat, de numele de om”.

Dar desigur, Pilat din Pont, nu și-a dat seamă că el înfățișa poporului nu pe omul condamnat la moarte, ci pe **Omul** care va fi pilda tuturor generațiilor, până la capătul lumii, în necurmata și zdrobitoarea luptă pentru desăvârșirea umanului în noi.

Omul care pornia către Golgota era acelaș care a spus: „Eu sunt calea, adevărul și viața”. Cel ce vrea să nizuiască spre desăvârșirea vieții, spre triumful spiritului asupra materiei, a umanului asupra animalului, trebuie „să-și iea crucea și să vină după El”.

Intr'adevăr Hristos e tipul omului nou, necunoscut încă de lume și de istorie. Umanitatea Lui deschide o epocă nouă în istoria omenirii. Cuvintele lui Pilat „Iată Omul”, fără ca deregătorul roman să-și dea seama de însemnătatea lor, sunt scrise pe frontispiciul templului umanității de aproape douăzeci de veacuri. A merge pe urmele lui Hristos, a urma pilda Lui, este cel mai înalt program pentru desăvârșirea vieții omenеști.

Hristos a coborât pe pământ învătătura și conștiința ca și îndatorirea **omului-fiu al lui Dumnezeu**. Nobleța ființii omenеști, degradată de om, de legi, de obiceiuri, de întunecarea intelectului ca și de pervertirea simțemintelor, a fost ridicată dintr'una la cea mai înaltă treaptă, prin accentuarea originii lui. Același Părinte pentru întreg neamul omenesc, ca ideologie și consecințe practice în viață, ră-

mâne, pentru toate veacurile, elementul cel mai valoros în raporturile dintre oameni, în așezarea și perfecționarea vieții omenești.

Doctrina și pilda lui Hristos-Omul, a surpat granițele artificiale dintre Judei și neamuri, dintre Greci și barbari, dintre Romanii stăpâni și popoarele supuse, dintre nobili și sclavi, dintre avuți și săraci, dintre învățați și neînvățați.

Originea comuna, același Părinte, pentru toți oamenii, a dat întâia posibilitate pentru îndulcirea raporturilor dintre oameni și popoare, a deschis largă poarta nizuințelor spre nivelările sociale din viitor, ca și pentru o tot mai pronunțată biruință a legiferărilor menite să ușureze viața claselor sociale oropsite. Mândria de-a te fi născut iudeu ori grec sau roman, nobil sau sclav, avut ori sărac, — mândria care se întecia tocmai pe originea deosebită dintre oameni, a fost surpată. Pentru că cine mai poate cuteza, dela învățătura și pilda Omului-Isus, că disconsidera și să asuprească pe de-aproapele care are același Părinte?

Firește, drumul pentru a ajunge la o astfel de perfecționare a individului ca și a societății ca să se vadă originea comună a tuturor oamenilor, este încă lung. Dar însăși posibilitatea perfecționării e dată, și în creștinism nime nu-l mai poate asupri sau batjocori pe deaproapele său, fără păcat, fără conștiința degradării proprii. Un fapt de care nu s'a pomenit înainte de învățătura și pilda Omului Hristos.

Imediata consecință a adevărului aceleiași origini, este concepția **omului-frate**. Având cu toții același Părinte, oamenii nu pot fi decât frați între ei. Este al doilea gând menit să ridice firea omenească la nobleța cea dintâi. Este izvorul din care, în cursul veacurilor de creștinism au pornit toate luptele pentru răsturnarea tiraniilor și nedreptăților sociale, toate nizuințele pentru perfecționarea în temeiul iubirii, a raporturilor dintre oameni.

*

Hristos omul nu s'a mărgenit însă la pilda Omului-fiu al lui Dumnezeu, și a Omului-frate. El ne-a dat și pilda Omului-dragoste, a Omului-jertfă pentru alții, din iubire pentru alții.

Omul pus de pildă în pragul lumii noi nu s'a izolat în superioritatea învățaturii sau a contemplației, nu s'a mulțumit cu pătrunderea și fericirea în marea realitate a filiațiunii divine și a frățietății, ci „a trecut prin lume făcând binele“.

Ca o concluzie inomisă a originii comune, a frăției între oameni, El a propovăduit și a dat pilda **dragostei desăvârșite față de aproapele**, dragoste până la jertfa propriei vieți. Hristos ne-a dat deci, pilda **Omului-iubire** și a Omului jertfă pentru semenii săi. După pilda lui Hristos cumpăna cu care se măsură prețul omului a fost cu desăvârșire schimbată. Nu tragi la cântar câtă ți-e averea, nobleța originii, poziția socială, ori învățătura, ci câtă dragoste ai pentru deaproapele și câtă jertfă știi să aduci. Intreaga valoare a omului se concentrează în **fapta dezinteresată**. Ceea ce facem pentru unul dintre cei mici, lui Dumnezeu, lui Hristos î-i facem.

*

Omul fiu al lui Dumnezeu, omul-frate, omul-dragoste și jertfă, iată tipul cel nou al muritorului arătat lumii de pilda lui Hristos. Iată singurul drum care duce pe pământ la desăvârșirea vieții, iar după moarte la fericirea vecinică.

El cel mai curat, cel mai adânc izvor de vecinică îmbăpătată a forțelor spirituale, de biruință asupra materiei. E simburile întregi culturi și civilizații omenești.

Și un drum care nu-i pornit împotriva firii noastre celei mai intime ci în conglăsurire cu ea. E zborul după care nu l-a putut cunoaște nici nu l-a putut urma înainte de-a i se fi dat pilda Aceluia, pe care Pilat, arătându-l poporului, a spus:

„Iată Omul“.

I. Agârbiceanu.

Cercetări experimentale în domeniul atențiunii.

Multă vreme sufletul omeneșc a fost considerat ca o entitate metafizică, pe care se trudeau s'o înțeleagă doar filosofii. Încercările izolate ale unora de a dovedi necesitatea studiului profund al sufletului pentru practica învățământului au rămas fără răsunet. Începutul unei psihologii pedagogice avea

să se desvolte pe platforma realismului modern, iar psihologia propriu zis științifică începe cam pe la mijlocul veacului trecut, când pe lângă introspecție și observare i s'a adăos experiența ca mijloc de cercetare și documentație. Dela această dată conceptele geniale ale cugetărilor se împletesc în pedagogie cu rezultatele experimentale, care sporesc mereu. Multe experiențe necesită aparate complicate de laborator, însă altele au un caracter asemeni temelor școlare obișnuite și le poate face orice învățător.

În cele ce urmează voi da câteva indicațiuni asupra unei experiențe cunoscute în psihologie sub numele de *testul pentru atenție al lui Bourdon*, după numele psihologului francez, care l-a utilizat pentru prima oară. Testul a fost încercat apoi și în Franța și în celelalte țări și s'a ajuns la rezultate care merită să fie cunoscute.

Materialul constă dintr'o pagină tipărită, de unde copilul e pus să bareze (să taie cu creionul) o anumită literă, sau mai multe de odată. Când materialul e alcătuit din *proză spațiată*, adică proză obișnuită, rezultatele experienței pot fi alterate. Copilul anticipează asupra literii, fiindcă știe că se află în cuvânt și harajul se execută în virtutea unui proces de asimilație, iar nu în virtutea unui proces de atențiune pură. Se poate întâmpla însă și fenomenul opus: tot din cauza ideatiei produsă de înțelesul prozei spațiate, copilul e furat de acest înțeles și multe dintre literele determinate scapă fără să fie barate: *le omite*.

De aceea s'a recurs la diferite artificii, pentru a izola ca să zicem așa, fenomenul de atențiune pură de celelalte fenomene de elaborare mintală. S'au alcătuit fișe, în care proza tipărită eră *nespațiată*. Pentru școlarii începători materialul acesta este potrivit, însă cei mai înaintați prind înțelesul și pot fi puși astfel în situația anterioară. S'a recurs la material neînțeles de copii (științific, filosofic, etc.); s'au așezat în ordine schimbată cuvintele unei proze cu înțeles, pentru ca să-și piardă sensul. În toate cazurile însă rămâne probabilitatea intervenției altor procese, în afară de atențiune. Mai cu succes se poate întrebuinta o fișă, în care sunt tipărite cuvinte nespațiate, luate dintr'o limbă străină, sau se tipăresc *litere fără sens* unele lângă altele în așa fel, ca să nu dea posibilitatea formării unor cuvinte și deci să dea naștere unui înțeles. Unii psihologi obiicează că și acest material, literal, oricare ar fi forma în care se prezintă, oferă condițiuni neegale copiilor, deoarece pentru începători ele sunt abea niște semne grafice fără semnificație, pe când pentru cei mai înaintați, o literă se prezintă simțului vizual cu un anumit conținut însoțit de un sentiment de familiaritate crescândă, organul se adaptează mai repede și operația câștigă și în viteză și în exactitate. De aceea s'a imaginat un material care era să ofere condițiuni de perceptibilitate cât mai omogene pentru orice categorie de subiecți (copii supuși expe-

rienții). S'au înlocuit literele cu alte semne grafice, de pildă cu *pătrățele*, cărora li-se adaogă un element așezat în mod variat: o codiță care se adaogă la unul din cele patru colțuri ca o prelungire în afară a diagonalei, sau perpendicular în afară pe mijlocul uneia din cele patru laturi. În felul acesta avem opt variații ale aceluiaș element grafic.

În anii școlari 1924—25 și 1925—26 am experimentat și eu cu peste două mii de copii între 7 și 13 ani dela școalele primare din Timișoara și împrejurimi, câte trei experiențe în fiecare clasă la interval de cel puțin o săptămână, ca să se ștergă urmele unui eventual exercițiu. Am experimentat copii români, unguri, germani, sârbi și evrei de ambele sexe. În acest scop am alcătuit fișa de mai jos¹⁾ cu litere, care n'au niciun accent specific în scrierea vreunei limbi oarecare, pentru a pune pe toți copiii, pe cât se poate în condițiuni egale din acest punct de vedere: Am intenționat să mă folosesc de șase litere în experimentare, a, c, d, p, r, s, pe care le-am tipărit de câte patru ori pe fiecare rând, adecă în total de câte o sută de ori pe fișa întreagă. Celelalte litere din alfabet cu rolul de a masca pe cele de mai sus, sunt tipărite numai câte o singură dată pe fiecare rând. Evident că locurile au fost schimbate în așa fel ca să facă imposibilă observarea distribuției.

Când se experimentează cu câte un singur copil i se poate lăsa fișa până o termină și la urmă socotim timpul întrebuințat și greșelile făcute. În acest caz procentul greșelilor se stabilește ușor, devremece fiecare literă de barat e tipărită de câte o sută de ori. Se poate însemna și locul unde a ajuns copilul după fiecare minut, ca să se poată vedea evoluția procesului de atențiune în cursul experimentării. Se poate acoperi fiecare rând peste care a trecut copilul ca să nu se mai poată întoarce cu privirea înapoi.

Când se experimentează cu grupuri de copii și acestea foarte variate, cum am făcut eu, nu mai putem avea toate aceste avantaje. Unii recomandă să se ia un semn după fiecare minut, de pildă o bătae în masă, iar copiii să facă un semn unde au ajuns. Prea multe instrucțiuni însă obosesc pe copil și notarea aceasta le întrupe activitatea, așa încât au nevoie de o nouă adaptațiune după fiecare minut. E bine ca experiențele să fie simplificate în așa fel încât să urmărim întotdeauna un singur lucru. În experiențele colective se ia ca punct de plecare *timpul limită* și se compară rezultatele obținute de fiecare subiect în acest timp limită, socotit astfel ca numai copiii dotați cu o dexteritate excepțională să poată isprăvi lucrul, exact în termenul fixat. Dacă unii dintre copii isprăvesc lucrul înainte de vreme, ei revizuesc ceea ce au făcut și rezultatele sunt fără valoare. Întrebuințând fișa alcătuită de mine și lucrând în aceleași condițiuni, cu copii între 7 și 13 ani, — pentru baratul unei singure litere e suficient trei minute, pentru două litere putem lăsa șase minute, iar pentru trei litere

¹⁾ Vezi fișa în pagina 7.

Elevul.....

Clasa..... etatea..... limba maternă.....

cdrmbacpregknjsadpfoscrh tvypailu xzpdcrsads
 adcgilmprseabcjnprdfrsackostrpdasuzphdevxy
 ysrufebapdeglicadjmtcpakordphsrdcrszpasx
 zxepaadprsdcrbfilmsacpkngsda jotvdrhuscpyc
 shcbdikrstpaejnopccfprvzsddruraaalpgmcdsxy
 sdasrcdpzxuliapyvthrcsofpdasjnkgerbcapmrde
 yxvedhpszusadprtsokcasrfdprnjcbaesrpmligcda
 xsapzsredvrshpdrokaptmjdacilngedbapcfursy
 cypcsuhrdvtojadsgnrnkpcasm lifbre ds pdaapexz
 xysdmcgplaaarurdds zvrpfecponjeaptsrkidbchs
 cdrmbacpregknjsadpfoscrhtvypailuxzpdcrsads
 adcgilmprseabcjnprdfrsackostrpdasuzphdevxy
 ysrufebapdeglicadjmtcpakordphsrdcrszpasx
 zxepaadprsdcrbfilmsacpkngsda jotvdrhuscpyc
 shcbdikrstpaejnopccfprvzsddruraaalpgmcdsxy
 sads pderluxzaipytvhrcfsopadsjngkerpcarbmed
 xyvchdpzasudrptsockarsfdprnjacberspmligcda
 pxaszcsrdvrsphdrkoaptcmjacidnlgepdabfcurye
 ypcushrtvdojdasargkaepsfilmrbdprsdapeaxz
 dsyxmcpgaalarudrsdzvrpfcopenaejps tkdibchs
 crm bacpergkjaasfpdoreshyvtpliauxpzdsads cr
 gcdapmliaesrnjcbdrpfasrcokstprdauspzcvxydh
 ursyabcfedpgcilndajmpctavkrdhpsredvrsxszpa
 ezpxadaprdsbrfimsackpasrgdjaotdvrhcepcsu
 bchsrkidptsanjeocpfcvrpzdsdruaralpgayxmcds

durata poate crește până la zece minute. Trebuie să știm însă că nu toate literele pot fi barate cu aceeași viteză; unele dintre ele sunt mai ușor perceptibile. Nu este inutil de a cunoaște și metoda de procedare în cele mai mici amănunte, care sunt de mare importanță în tehnica experienței. Eu am procedat astfel:

Le-am împărțit copiilor câte o fișă cu indicația de a o completa cu numele lor, clasa, vârsta și limba maternă, înțelegând prin aceasta naționalitatea. Datele lor le-am corectat după registrele școliei.

În timp ce ei executau aceasta, eu le scriam pe tabelă câte două rânduri de litere fără sens, în felul celor de pe fișă. Le spuneam apoi să întoarcă fișa cu partea neșcrisă deasupra și le dădeam explicația: Pe foaie pe care ați primit-o fiecare se găsesc litere fără înțeles ca cele de pe tabelă. Când voi zice „începeți“, veți întoarce foile și veți tăia litera *a* unde veți găsi-o, așa cum fac eu acum la tabelă. Veți căuta să lucrați cât se poate de *repede* însă totodată și cât se poate de *exact*. Le puneam apoi întrebări pentru a mă convinge că toată clasa a înțeles ceea ce cră de făcut. Pentru măsurarea timpului, m'am servit de un ceasornic obișnuit de buzunar cu indicator și pentru secunde.

Valorificarea rezultatelor. În corectarea fișelor sunt divergente în ce privește metoda. Copiii se diferențiază între ei atât prin viteză, cât și prin exactitatea cu care execută operația. Este evident că acești doi factori sunt în strâns raport între ei, influențându-se reciproc. Așa de pildă când un copil se silește să lucreze mai repede, are multe șanse de a lucra mai puțin exact. E necesar prin urmare, să ținem seamă de amândoi acești factori în valorificarea rezultatelor, indicțiile lor sunt însă de natură diferită; unul se exprimă în funcțiune de *timp*, iar altul se exprimă sub formă de *procent*. Prin ce calcul se vor întruni ele într'un indice general, pentru a exprima puterea de atențiune, întregă și unică în esența ei? Psihologii, ca să scape din acest impas, au încercat să reducă pe unul din factori la celălalt, sperând că în acest fel chestiunea se simplifică.

Binet de pildă, neglijează exactitatea, la barajul unei singure litere, iar la barajul mai multor litere neglijează viteza. Aceasta pentru că lui i se pare că în cazul întâi subiecții tind să lucreze cu exactitate egală, iar în cazul al doilea subiecții tind să lucreze cu viteză egală și se diferențiază prin factorul celălalt. Chiar și în aplicarea testului Binet hotărăște o literă sau mai multe, după cum vrea să măsoare viteza sau exactitatea.

Alții reduc întotdeauna viteza la exactitate, motivând aceasta prin faptul, că între acești doi factori este un raport constant, știut de mai înainte, anume, procentul erorilor stă în raport invers proporțional cu timpul senrs.

Mai adeseori se face reducțiunea la timp în cazul experiențelor individuale. Se clasează copiii după timpul pe care l-au

întrebuințat lucrând, după ce s'a adaos câte cinci secunde de fiecare literă omisă. Procedeu nu rezistă la critică. Mai întâi în factorul vitezei, are un rol mare mecanizarea, adică tocmai elementul opus procesului de atențiune; apoi cele cinci secunde pentru fiecare literă omisă este o măsură arbitrară; firesc ar fi ca fiecărui subiect să i se adaoge pentru o literă omisă, o durată variabilă, pentrucă fiecare dintre ei vine cu un indiciu personal în ce privește viteza și adaptarea la un lucru oarecare. Dacă admitem, și experiența ne arată, că subiecții se diferențiază după factorul vitezei, apoi această diferențiere trebuie s'o admitem și în partea negativă a experienței.

S'a imaginat apoi procedeu de a spune copiilor dela început câte litere au de barat și să le dea voie să revină asupra lucrării de atâtea ori, până constată că au barat întreg numărul de litere date. Se clasează atunci copiii, după timpul ce l-au întrebuințat până au executat o lucrare exactă. Nici în cazul acesta clasificarea nu e dreaptă. Să presupunem că la o primă încercare un copil face zece omisiuni, în vremece un altul face numai două; ei sunt nevoiți să parcurgă din nou fișa întregă, însă pentru a ajunge la rezultate negale; adică unul pentru ca să bareze zece litere iar altul să bareze numai două. La sfârșit, întâmplarea poate face ca cei doi copii să fie socotiți egali, sau chiar invers ca la prima încercare. Procedura contrazice și împrejurările vieții reale, care nu se repetă spre a se impune cu orice preț atențiunii. Incheierea noastră este că cei doi factori sunt ireductibili și trebuie să fie considerați împreună, ca pe baza lor să se ajungă la un indiciu general de atențiune.

Psihologul american Whipple¹⁾ a găsit formule pentru calculul diferitelor indicii în procesul de atențiune. Indicele vitezei după dânsul este egal cu numărul literelor barate, sau cu numărul total de litere examinat de subiect. El recomandă ultimul criteriu și cu drept cuvânt, pentrucă toate literele cer atențiunea copilului, pentru a putea face operația de selecționare.

Indicele exactității se calculează după formula $E = \frac{B-G}{B+O}$

în care B arată numărul literelor bine tăiate, G arată numărul literelor tăiate din greșeală, adică una în loc de alta, iar O arată literele omise. În practică subiecții fac foarte puține greșeli, însă omisiuni fac multe, mai ales când sunt mai multe litere de barat.

Indicele general de atențiune se află făcând produsul între celelalte două indicii. Aici e bine să facem o observație. Indicele exactității poate crește până la maximum de 100, fiindcă se calculează procentual, pe când indicele vitezei poate crește cu mult mai mult. Asta face ca uneori, produsul să fie influențat în special de factorul cel mai variabil și deci, indicele general să

¹⁾ Amănunte mai multe se găsesc în lucrarea lui Whipple Gui Montrose „Manual of Mental and Physical tests“ pag. 305—329. Baltimore 1924.

fie determinat în definitiv tot de factorul viteză, pe care l-am socotit a fi cel mai departe de activitatea conștiinții propriu-zise. Un exemplu ne poate lămuri: Presupunem doi subiecți, cari sunt puși să bareze trei litere deodată în fișa, pe care am dat-o mai sus. Unul dintre ei, A, examinează zece rânduri și nu face nicio omisiune. El are viteza 420 și exactitatea 100; B examinează afișa întregă dar face 120 de omisiuni. El are viteza 1050 și exactitatea 60. Calculând indicele general găsim pentru A indicele 42.000, iar pentru B. 63.000. S'ar părea de aici că B are o atențiune superioară lui A, cutoatecă, bunul simț ne spune dimpotrivă. Asta arată că nici Whipple n'a ajuns la niște formule strict științifice și s'a mulțumit și el cu formule empirice. Ținând seamă însă că ele greșesc numai în cazurile extreme, când diferența relativă între cele două indicii e prea mare, o putem socoti ca cea mai bună și o putem folosi căci ea ține seamă de ambii factori, care concurează împreună pentru determinarea gradului de atențiune. Când vrem să scoatem învățăminte pentru psihologia colectivă, în raport cu vârsta, sexul, etc. se clasifică subiecții după rang și se consideră media aritmetică, modulul sau medianul drept caracteristica grupului considerat¹⁾. Nu pot să dau aici rezultatele propriilor mele experiențe. Ele vor forma obiectul unei lucrări mai întinse, pe care cred că voi publica-o mai târziu. Semnez în treacăt numai câteva observațiuni psihologice și utilitatea practică a experiențelor de acest fel.

a) Literele nu sunt ținute minte conștient în timpul barajului, ci sunt recunoscute când subiectul privește la ele; așa se explică de ce literele simple trec mai ușor neobservate, pe când literele complexe, caracteristice, prezintă mai multă siguranță pentru exactitatea operației. Tot așa trec neobservate literele mai rar întrebuințate în fișă.

b) Dintre cei doi factori, viteză și exactitate, cel mai sensibil la oboseală este exactitatea, căci ea scade cu atât mai mult cu cât oboseala este mai mare. E o probă în favoarea afirmațiunii că factorul cel mai strâns legat de activitatea conștiinții este într'adevăr exactitatea.

c) Corelația între baraj și inteligență nu e destul de sigură. Se pare totuși că semnul distinctiv al inteligenții este exactitatea. Copiii neintelenți îi ajung pe cei inteligenți în urma exercițiului, însă numai în factorul viteză.

Experiențele sunt utile din multe puncte de vedere.

a) Mai întâi ele sunt un bun exercițiu pentru dezvoltarea atențiunii. În fața acestui material precis și invariabil, activi-

¹⁾ Pentru amănunte de metodă se poate utiliza cu folos:

Dr. Ed. Claparède: Psych. copilului și pedag. experim. tradusă și în rom. în ed. Cassei Șc.

Dr. Ed. Claparède: Comment diagnostiquer les aptitudes chez les écoliers. Paris, Flammarion, 1924.

tatea mintală a copiilor se disciplinează. Ei se supun cu plăcere la această activitate, o socotesc ca pe o distracție și depun tot interesul.

b) Testul imaginat la început pentru măsura și dezvoltarea atenției, este foarte potrivit pentru măsurarea oboselei. Se pot face experiențe de acestea dimineata, înainte de începerea lecțiilor și la amiază, după orele de clasă și se vede diferența rezultatelor.

Se poate vedea distribuția omisiunilor și a greșelilor în cursul unei săptămâni, în diferite epoci ale anului școlar, etc., etc.

c) Tot așa se poate vedea în ce grad produc oboseală diferite obiecte de învățământ, stabilindu-se astfel valoarea fonetică a lor.

d) Se poate observa gradul de sensibilitate la oboseală, al băeților și al fetelor, al inteligenților și al celor neinteligenti. Așa de pildă după o zi de activitate școlară grea, putem să înregistrăm rezultate slabe la copiii inteligenți, pentru că aceștia au luat parte efectivă la munca intelectuală desfășurată în clasă; pe când la copiii mai puțin inteligenți curba greșelilor poate rămâne staționară, deoarece ei, neparticipând efectiv la activitatea școlară, nu pot să dea semne de ostenală.

Invățătorul poate avea multe surprize, când încearcă valorificarea elevilor săi și pe calea experimentării. El privește printr-o nouă fereastră în sufletele lor și multe din observațiile sale, pot fi verificate, întărite, sau corectate. În observare intervine un element de interpretare afectivă, care poate aduce un coeficient de eroare în părerile noastre. Experiența, când este făcută cu metodă și cu răbdare, aduce complementul necesar unei activități științifice și o face prin aceasta mai rodnică.

GH. COMICESCU.

Pentru ce nu învață școlarii noștri?

— *Insemnări pe marginea unei reviste.* —

Pentru că sânt leneși! Pentru că sânt ticăloși! Pentru că sânt.... Se vor găsi o mulțime de răspunsuri de acest fel pe buzele tuturor aceluia cari vor avea curiozitatea să citească titlul de mai sus, aruncându-și ochii peste sumarul revistei. Sânt sigur chiar că unii dintre dascăli, și mai tineri și mai bătrâni, ar putea da răspunsuri extrem de interesante și de amuzante din experiența lor bogată și atât de variată. Dacă am voi să studiem ce opinii au dascălii despre școlarii lor și despre cauzele relei lor învățături — și n'ar fi unul din studiile cele mai puțin interesante — am propune direcției revistei „Invățătorul“ un chestionar care să fie răspândit printre dascălii de toate gradele, în acest scop. Pentru că însă ar fi o chestie de dreptate să facem

anchetă, luând ca punct de plecare și părerile școlărilor despre dascăli, — o anchetă care, dacă s'ar putea face, ar servi, cred, excelent unei expuneri de motive la o reformă a învățământului făcută pe baze reale — trebuie să ne mărginem în cele ce urmează la rezultatele experienții sistematice, mult mai elocvente și mai convingătoare, în orice caz, mult mai liniștitoare!

Doi Americani, *Walter Monroe* și *Dora Keen Mohlman*, au avut curiozitatea — Americanii au curiozități foarte... curioase — să cerceteze în mod experimental cauzele relei învățături a școlărilor, alegând o grupă de elevi, cari se distingueau prin rezultate rele la studii și căutând să afle defectele precumpănitoare ce determină aceste rezultate.

Scopul urmărit de dâșii¹⁾ nu se resumă aici, căci ei au mai căutat să afle totodată și mijloacele cele mai potrivite, prin care să deprindă pe școlari cu învățătura. Și cu drept cuvânt, căci exercitarea bunelor deprinderi la studii nu se poate face, dacă nu cunoaștem cauzele ce o împiedecă. Iată aceste cauze, pe care le înșirăm, după cei doi autori citați, sperând că vor stârni interesul dascălilor noștri, spre a le observă și dâșii la școlarii lor:

1. Imposibilitatea (neaptitudinea) de a citi în mod efectiv un anumit material.
2. Considerarea studiului ca o memorizare a manualului.
3. Nereușită în organizarea și sumarea materialului de studiat.
4. Nerevizuirea materialului la intervale potrivite.
5. Lacune (lipsuri) în locul și timpul necesar studiului.
6. Neconcentrarea (nereflecțiunea) asupra instrucțiunilor date de dascăl.
7. Obiceiul dascălilor de a sfârși lecția, fără a aplica temele (lucrările) la aptitudinile cele mai bune ale copilului.

Vor fi și alte cauze desigur...

În concluzie însă, autorii americani sunt de părere că o mare parte din isbînda la studii, atîrnă de *felul* în care copiii își fac lecțiile, de metoda lor de lucru, adică de *tehnica studiului*.

Și aici considerațiile lor, ca și cauzele arătate mai sus, au și pentru școala noastră o nesfârșită însemnătate!

Nu discutăm deocamată în locul acesta faptul, covârșitor, dacă școlarii pe care-i cercetăm de ce nu învață bine, au fost recrutați și selecționați potrivit aptitudinilor necesare tipului de școală, din care fac parte, sau dacă prezintă *aptitudini speciale* pentru diverse obiecte de învățământ sau nu! Să reflectăm doar puțin asupra celor șapte cauze înșirate mai sus și invităm și pe cititori la aceeași reflecțiune.

¹⁾ W. Monroe and Dora K. Mohlman. *Training in the Technique of Study*; Bureau of Educational Research, University of Illinois, Urbana. Bull. No. 20/1924. Vezi și *Journal of applied Psychology*, 1925, pp. 321—322.

Amintiți-vă cu toții din timpul anilor de școală: câți elevi nu isbutiau să citească nesfârșitele amănunte ale unei lecții de istorie, încurcatele reguli și excepții ale gramaticii și alte feluri de lecții..., mai ales când profesorul nu se gândea la chinul ce-l va îndura școlarul și nici la silința ce el și-o va fi dat să-l pregătească în decursul lecției pentru această *înțelegere* a cărții. Cum avea s'o câștige școlarul, silit să prepare lecțiile la cinci obiecte, lecții date „de ici - până ici“, fără nici o lămurire! Cei mai *voinici* dintre școlari — și aici e chestie de individualitate și de educație familiară, în multe cazuri. — căutau să scape de rigorile ascultării de a doua zi, sau de ale examenului, „bucărind“ sau „bobizind“, slova manualului!

Din nenorocire, această *papagalizare* a învățământului se practică pe o scară întinsă din școala primară, până la Universitate: onoare rarissimelor excepțiuni!

Când școlarii — putem spune același lucru și despre *studenți* — nu reușesc să-și coordoneze materialul de studiu, după *puncte de vedere esențiale* și după *raporturile logice* dintre cunoștințele ce el le oferă, e lesne de închipuit că *neorganizarea și lipsa de sinteză* a datelor învățate, duce fatal la zădărnicierea învățăturii.

Presupunem însă că, într'un fel sau altul, școlarii și studenții au prins o brumă de cunoștințe. Dascălii pedeoparte, școlarii singuri pedealta, nu-și dau seama că omul normal e supus uitării, că psihologia arată în studiul memoriei o regulă de un adevăr paradoxal. la prima vedere: legea memoriei este uitarea! Și studenții, elevii și profesorii n'au grije să repete cunoștințele câștigate, la intervale potrivite (— psihologia și pedagogia exercițiului și memoriei le studiază în special, arătându-le celor interesați).

Câți profesori țin seama că mulți școlari n'au unde-și face lecțiile în condiții prielnice? Imi reamintesc, cu durere, că într'o zi, după dese îndemnuri de îndreptare, am pedepsit pe un elev care nu-și făcea temele nici odată. M'am întristat foarte, aflând în urmă, că eră pus de gazda lui, să care lemne și să servească într'o prăvălie până noaptea târziu.... De atunci, am căutat să mă informez cât am putut mai mult asupra condițiilor de lucru ale școlarilor, mai ales din clasa mea. Presupunem că dascălii cei mai conștiincioși, negreșit — dau toate explicațiile și instrucțiunile lămuritoare elevilor asupra lecțiilor predate. Se interesează ei însă dacă elevii au înțeles cu toții și dacă au înțeles bine cele lămurite. Acest lucru depinde în totalitatea lui, ca și alte puncte din cele înșirate de altfel, de pregătirea profesorului și de metodele folosite pentru *controlul și îndemnarea* elevilor la muncă. Un exemplu: am constatat faptul că dacă nu se *dictează* la sfârșitul orei tema practică de făcut acasă — tema referitoare la lecția pregătită cu clasa — elevii, mai ales cei din clasele inferioare, nu-și fac datoria. Și aici nu prea putem alege pe cei mai buni de cei mai răi. *Organizarea lucru-*

lui și sistemul de muncă a școlarului trebuiesc supravegiate în amănunte de profesori.

În privința ultimului punct, un exemplu va fi mai doveditor. Prefer un rezumat sau o povestire mai slabă — atunci când e vorba să se fixeze momentele unei lecturi epice — la un băiat care-mi poate schița și în creion, lămurit, câteva din acele momente, pentrucă desfășurarea acestora s'a făcut vizual și s'au precizat astfel în mintea școlarului cu aptitudini la desemn....

Dar de aici rezultă o adâncă învățătură, cu aspect general educativ: profesorul, dascălul în genere, să caute a desprinde, a răsfira pe elevii clasei sale după aptitudinile caracteristice, care-i diferențiază pe unii de ceilalți: educația se face pentru individualitatea copilului, nu pentru un tip abstract, „școlarul fantomă“, care nu există nicăiri, decât în unele minți utopice.

Și prin urmare, *de ce nu învață școlarii noștri?*

Răspunsul e neîndoielnic: *admitând că profesorii aplică metodele cele mai bune*, — verificate de practica științifică, nu pe cele inventate de fiecare dascăl, cum îi trece lui prin cap, — *școlarii nu învață din două cauze:*

1. Cea mai rară și cea mai greu de găsit: *pentrucă nu-s apti la învățatură*. Înlăturarea ei e lăsată pe seama metodelor de selecție la concursuri.

2. Cea mai des întâlnită: *pentrucă nu știu cum să învețe, nu știu cum să procedeze în pregătirea lecțiilor*. Și aceste două cauze se reduc la una, capitală, asupra căreia trebuie să se gândească și să lucreze toți învățătorii: *pentrucă ei nu cunosc individualitatea școlarilor, și nu știu cum să-i îndrumeze și să-i controleze*.

E o necesitate — o știm din practica școlară — ca profesorii, cel puțin la începutul anului, să arate în prima săptămână elevilor *cum trebuie să învețe*. Ei bine, nici o programă analitică și nici un regulament al școalelor secundare nu dă indicații și nu cere să se facă acest lucru esențial!... Copiii muncesc cum dă Dumnezeu....

Profesorul de latină, de exemplu, să arate școlarului *cum să-și pregătească temele ori vocabularul*: — metoda cea bună cere ca aceste operații să se facă chiar în decursul orei.

Profesorul de istorie, d. ex., să fixeze în schițe intuitive, în scheme, acolade și linii de cronologie, evenimentele epocii cutare, etc... și veți vedea atunci că „leneșii“ încep să se hărnicască și morții clasei încep să... învie. Nu e de mirare când se spune că *singura minune pedagogică e metoda dascălului*. Și-mi amintesc cu plăcere un fost profesor dela Universitate, care ne explica, prieteneste, într'un cerc strâns la el acasă, nouă, studenților în Filosofie la Iași, *cum trebuie să citim și să ne pregătim examenele*.... Nu vom uita niciodată că examenele și discuțiile la acel profesor se petreceau într'o atmosferă de

sfaț prietenesc, în care toți studenții se siliau să se distingă. — Așa era *odată!*

Dar astăzi.... de ce nu învață destul cei mai mulți din studenții și elevii noștri?...

Rom. Demetrescu.
profesor.

Societăți de ajutor reciproc.

Societățile de ajutor reciproc sunt cele mai vechi tovarășii conștiente în lume.

Corporațiile de meseriași din evul mediu, cele mai puternice forțe culturale și sociale din acel timp, nu erau altceva decât societăți de ajutor reciproc.

Astăzi, toate încercările de alinare a suferințelor celor nevoiași din clasele de jos, au fost reduse la mutualitate, la întovărășirea conștientă pentru ajutorul reciproc.

Miile de societăți de ajutor reciproc din Franța, Anglia, America și celelalte țări, ajutate prin legiuiri ocrotitoare, și chiar prin fonduri publice, fac dovada că principiul superior al ajutorului propriu, al ajutorării tovarășului, și al ajutorului reciproc, este socotit superior principiului asistenței, degradator și neîndestulător.

În țara noastră au fost multe încercări de constituire de societăți de ajutor reciproc. Statutele vechilor bresle de meseriași, de negustori, și chiar de săraci, arată că principiul mutualității era cunoscut și folosit în largă măsură încă din veacul al XV-lea. Țăurile și Casele de mineri de aci din Ardeal, străvechi și ele, nu sunt de cât societăți de ajutor reciproc. Deosebit de acestea s-au întemeiat în numeroase orașe și sate societăți de ajutor reciproc pentru alinarea diferitelor nefericiri pe care soarta le abate asupra oamenilor, sau pentru ușurința vieții și stări mai bune. Astfel s-au constituit nenumărate societăți de ajutor reciproc pentru ajutor în caz de boală, pentru ajutor la înmormântare, pentru ajutor la bătrânețe, pentru înzestrări la măritiș, și așa mai departe, societăți de ajutor reciproc pentru asigurarea contra mortalității vitelor, contra incendiilor, sau a grindinei.

În înțelegerea noastră slabă pentru chestiunile sociale, societățile de ajutor reciproc nu au avut niciodată în țara noastră, o lege de organizare a lor, o lege de ocrotire, care să dea puțină mutualității să se desvolte și să propășească. Un principiu tot atât de bun, frate bun cu principiul cooperatist, a avut cu totul alt tratament de cât acesta din urmă, și a rămas în părăsite, nesocotit și nepretuit, în timp ce fratele său bun a fost încărcat de toate onorurile.

În legea din 1912 pentru organizarea asigurărilor muncitorești în vechiul regat, erau două paragrafe care priveau și

societățile de ajutor reciproc. Prin acele dispoziții societățile de ajutor reciproc erau scoase din dreptul comun, și li se dădea ușurința de a căpăta prin simpla aprobare a statutelor lor, de către Casa Centrală a Asigurărilor Muncitorești, titlul de persoană juridică și toate foloasele ce decurg din aceasta. Mai mult, sub îndrumarea și controlul unor funcționari publici specialiști în asigurări, ele puteau să se desvolte după legile științei și să fie puse la adăpost de orice desechilibru financiar.

Prin legea persoanelor juridice din 1924, societățile de ajutor reciproc sunt date, ca toate societățile civile, dreptului comun și îndreptate pentru căpătarea persoanei juridice la tribunalul corespunzător, care în 15 zile trebuie să se pronunțe, dacă le primește statutele sau nu, în care timp trebuie să se ceară și avizul asigurărilor sociale, dacă din punct de vedere tehnic și financiar, societatea își poate ține angajamentele luate prin statute. Un lucru imposibil, care nu poate avea de cât rele rezultate asupra mișcării mutualiste.

Societățile de ajutor reciproc, — mutualitățile, — nu se vor putea desvolta de cât atunci, când se va întocmi o lege de organizare proprie, care să le înlesnească întemeierea, să le reglementeze organizarea și funcționarea, să le organizeze tehnic și financiar, și să organizeze propaganda pentru mutualitate.

Până atunci însă nu trebuie să așteptăm cu brațele încrucișate pentru a ne cădea din cer favorul. Cu legea de astăzi, cu sfatul bun al cunoscătorilor și cu sprijinul asigurărilor sociale din București, care se poate ușor obține, se pot face lucruri bune.

De sigur că fiecare om trebuie să se întindă cât îi e plapoma, și să viseze numai ce poate înfăptui.

În fiecare loc trebuie să se organizeze numai acele societăți, care se pot organiza. Lipsuri sunt multe, dar nu toate pot fi împlinite și oricând.

Societățile de ajutor reciproc pentru caz de boală, de pildă, sunt foarte bune, sunt de mare lipsă. Poporul muncitor, a cărui cea mai mare avere e sănătatea, și puterea brațelor lui, în caz de boală nu mai poate munci, nu mai poate câștiga, uneori nu se poate îngriji, și se ruinează. Societățile de ajutor reciproc pentru caz de boală, pun la dispoziția membrilor săi bolnavi, în schimbul micii cotizații pe care o plătesc toți, medic și medicamente, la trebuință, îngrijire în spital, le dă ajutoare bănești și ajutoare de transport, sau de căutare într'un loc de cură.

Dar ce putem noi face la țară cu asemenea bunătăți?

În câte sate avem medici?

Câți din medicii pe care îi avem, de cele mai multe ori medici oficiali, ar voi să se angajeze ca medici ai unei societăți de ajutor reciproc?

Unde se poate găsi un medic, se poate organiza o asemenea societate și foloasele ei ar fi nesfârșite, mai ales dacă ar fi no-

rocul să se găsească un medic devotat cu adâncă înțelegere socială.

Organizarea unei asemenea societăți nu este grea, statute conform cu legea persoanelor juridice din 1924 se pot procura cu înlesnire fie dela o societate aprobată, fie dela Serviciul mutualității din Ministerul muncii, iar cotizația e ușor de calculat după experiența altor societăți fie din țară, fie din străinătate.

Dacă ajutorul bănesc, care se dă în caz de neputință de muncă din boală, se dă pentru un timp cuprins între 13 și 26 săptămâni de boală, atunci pentru fiecare leu de ajutor săptămânal este trebuința de o cotizație anuală de un leu.

Cât privește cheltuiala cu medic și medicamente, aceasta depinde de salariul care se dă medicului și de numărul membrilor societății. Cheltuiala cu medicamentele costă în mijlociu circa 150% din salariul medicului, adică odată și jumătate acest salariu.

De pildă, dacă sunt în societate 200 săteni dintr'o comună, și dacă plata medicului este de 500 lei pe lună, sau 6000 lei pe an, medicamentele vor costa 9000 lei pe an. Dacă apoi statutele prevăd că se plătește ajutor bănesc în caz de neputință de muncă în timpul boalei, timp de 16 săptămâni câte 60 lei pe săptămână, atunci cotizația anuală va fi de 75 lei pentru medic și medicamente, 60 lei pentru ajutor bănesc, și 10% din aceste, 15 lei, pentru cheltuielile de administrație, adică în total 150 lei pe an, adică 12.50 lei pe lună sau *trei lei* pe săptămână, cât timp societarul e sănătos.

Administrația este ușor de condus, și învățătorul poate aduce — dacă are sprijinul medicului — un mare bine în sat, îngrijind de sănătatea consătenilor, dându-le puțința să se caute, dându-le ajutoare bănești, și întreținând o stare de sănătate și de igienă în sat, pentru ca satul să fie ferit de boli, și societatea de cheltuieli prea mari.

O societate de ajutor reciproc mai ușor de organizat, și pe care orice învățător o poate organiza în satul lui, este societatea de ajutor reciproc în caz de moarte. Pentru cheltuieli de înmormântare, pentru o cruce mai frumoasă, pentru un ajutor dat familiei celui care moare înainte de vreme, se pot constitui societăți mutuale, care aduce un neprețuit folos în viața satului și o prețioasă școală de educație socială și de ajutorare a apropielui.

Aci nu mai este nevoie de medic, medicamente, salarii, cheltuieli de administrație însemnate. Statutele sunt simple, cotizația mică.

Cu 3 lei cotizație anuală, pentru fiecare se poate plăti o *sută de lei* în caz de moarte

De pildă, dacă societatea are 200 membri și statutele prevăd 1200 lei ca ajutor de înmormântare, cotizația anuală va fi de 36 lei, iar cotizația lunară va fi de 3 lei. Cu 3 lei pe lună fiecare își asigură în caz de moarte un mic capital de 1200 lei,

pe care familia îl va folosi cum va crede mai bine. Pe membrii fără familie, societatea se însărcinează să-i înmormânteze singură. Bine înțeles, în societate trebuie să fie primuți societari de toate vârstele, fiindcă dacă ar fi bătrâni toți, socotelile pot să dea greș.

După un an, donii de experiență societatea poate vedea dacă cotizațiile sunt potrivite cu împrejurările ei, și să micșoreze sau să mărească cotizația după trebuință. E bine însă totdeauna ca societatea să-și facă o mică rezervă.

Cu mijloace simple învățătorul poate face o operă prețioasă pentru ridicarea socială a neamului, trezind în sufletul țărâniei simțul ajutorului prin sine însuși și acel al ajutorului reciproc. Cu o mică societate de ajutor reciproc pentru caz de moarte sătenii pot fi trânși într-o tovărășie, care să le aducă ajutorul în caz de lipsă, dar și iubirea aproapelui, și plăcerea de a trăi și munci împreună.

N. Ghiulen.

Dintr'ale ortografiei limbii romîne.

II.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Spuneam în insemnările mele cu acelaș titlu ca și cel de azi (Nr. 2 al acestei reviste a. c.) că ortografia noastră, care nu este o ortografie tradițională trebuie revizuită și înnoită, ținîndu-se seamă de situația actuală a limbii romîne. Motivăm aceasta cu însuși principiul fonetic-etimologic, pe care se întemeiază ortografia limbii romîne. Și dau cîteva dovezi ale haosului ortografic în care ne găsim azi, chiar din pricina neluării în seamă a principiului de bază al ortografiei noastre...

Ce se va alege și din aceasta, vom mai vedea.

Pînă una alta mai însemnez cîteva clătînări ale multora cari scriu romînește, clătînări provenite tot din pricina nerevizuirii ortografiei noastre și cari o impun aceasta cît mai grabnic. Dar mai întii amintesc un criteriu al scrierii limbii romîne (deci și al ortografiei), pe care l-au avut în vedere cei ce s'au luptat în jurul alfabetului nostru de azi.

E acesta: litere numai pentru suneri, căte sânt neapărat trebuincioase (vezi criticele lui Titu Maiorescu: scrierea limbii romîne).

Premiînd acestea, însemnez ce am de însemnat astăzi: E vorba de semnul „ch“, nu „chi“—„che“ (din chin, chei, etc.). Intrebuințarea semnului acestuia, „ch“, prîu lipsa de precizare pe care o aduc normele fixe — de pînă acum — ale ortografiei noastre, dă prilej de nesiguranță în scrisul multora. Înfîlîm astfel: *chronologic*, alături de *cronologic*; *choleră* alături de *holeră* și *coleră* (cum se rostoste prin anumite părți); *archiepiscop* alături de *arhiepiscop*; *Christos* alături de *Cristos* și *Hristos*, etc. etc. . . . Deci cînd *ch*, cînd *c*, cînd *h*, — pentru

unul și acelaș loc. Vedeți, zic loc, nu sunet! Pentru că într'adevăr urechea unuia distinge pentru acelaș loc un sunet deosebit de sunetul pe care îl distinge pentru acelaș loc urechea altuia — a acestuia tot așa. Deci, după cum urechea unuia va distinge un sunet sau altul, așa va și cerea să-l însemneze, prin un semn deosebit de semnul altuia. Dar chiar aici e aici!! Aici s'ar impune o revizuire ortografică și o altă normă fixă! Pentru că sunetul care se ascunde sub semnul grafic *ch*, nu este decît o nuanță confuză a pronunțării, un amestec al sunetului *c* și *h*, care confuzie ar putea fi ușor alungată, și precizată, în *c* sau *h*, după indicațiile, pe cari le dă spiritul, tendința limbii. Ar fi vorba numai de o deprindere materială a urechii, înții, apoi semnul grafic corespunzător, i-ar urma ușor, sau *c* sau *h*.

Pentru oricare cunoscător al evoluției fonetice a limbii noastre este limpede, că tendința pronunțării noastre este înlăturarea sunetului confuz *ch* și schimbarea lui sau în *c* sau în *h* și deci și scrierea lui în una din aceste forme. Astfel, din vechiul *chaos* și *chor*, azi avem precizate formele *haos* (cu *h*) și *cor* (cu *c*), ca și în cuvintele *horă*, *caracter*, cari de mult și nu prea de mult vor fi sunat *choră*, *character*. Dar tendința pronunțării noastre a fost ca aceste cuvinte să-și peardă aspirațiunea. Această tendință este și astăzi. Ba e așa de mare, încît ea se manifestă și în cuvinte cari sînt indicări cu totul și cu totul individuale și deci cu mai mult drept la păstrarea sunetului întirziat. Ex.: *Crislos* în loc de *Christos*, însemnează că acest cuvînt în urechea multora nu mai sună ca și *Christos*. Așadar, tendința alungării sunetului care s'ar putea reda prin *ch*, există în pronunțarea noastră! Ba mai mult! Pronunțarea noastră ne indică și sunetul spre care nizuim și pe care trebuie să-l primim! Nu ne rămîne decît să ne prindem urechile și apoi să întrebuintăm precis și în scris unul din semne, *c* sau *h*, după cum se va cere.

Dar *ch*, n'are ce mai rămînea în scrisul nostru!! Aici *ortografistii* au dreptul să intervină! Că doar e vorba numai de definirea unei rîndueli a ortografiei, care urmează spiritul limbii. Iar acest drept li-l acorda și Alecu Russo, cel mai inversunat dușman al ortografistilor. În cazul de față ortografistii au chiar datoria să intervină, ca să scăpăm de o amețeală a scrisului limbii noastre. Neologismele din acest grup se vor adapta ușor după „teapa“ limbii noastre — cum s'ar exprima Costachi Conachi, — că doar e vorba de *fonetica* limbii noastre care nu se dă bătută și-și învinge dușmanii cari îi declară războiu în numele acestui semn.

2. Și acum viu la o chestiune care mă miră că mai există azi în ortografia noastră și căreia nu i s'a pus capăt, în mod oficial. A fost vorba de ea și în congresul din urmă al filologilor noștri. E vorba de semnul *î*, *â*. Oficial azi trebuie să scriem *â*, în mijlocul cuvintelor cu acest sunet, indiferent de etimologia

cuvîntului, și *trebuie* să scriem *î*, la începutul și la sfîrșitul cuvîntelor cari au acolo acest sunet. Tot pe *î* îl întrebuițăm și în compusele cari au sunetul corespunzător. E cam complicat, dar merge. Lumea s'a obișnuit și merge. Era mai greu pe vremea etimologiștilor cari pretindeau să scriem așa *ca să vedem* originea cuvîntului. Aceștia cel puțin aveau o logică, o rațiune, cînd scriau în atîtea chipuri sunetul pe care noi azi îl expirăm *numai!* prin două semne: *î*, *â*. Etimologiștii însemnau acest sunet prin *â*, *ê*, *ô*, *î* (*animă*, *jen*, *fîntână*, *riu*, etc.), după cum cerea etimologia cuvîntului. Era logic să fie așa. Ei aplicau principiile lor!! Dar ia poftim de căutați logica în ortografia noastră de azi, în scrierea acestui sunet?!... Noi, cei de azi, cari nu mai sîntem „pedanți“, noi cei al căror scris răsună de logică, de înțelegere a spiritului de care trebuie să fie condusă o ortografie!! Nu știu cu ce justificăm întîrzierea noastră în înlăturarea ridicolului care ne pîndește — din dubla întrebuițare și azi a semnelor *î*, *â*?! Etimologiștii aveau o intențiune atunci cînd întrebuițau mulțimea aceea de semne pentru sunetul *î*. Dar noi?? Noi am eliminat doar — în principiu — orice intențiune, atunci cînd am simplificat însemnarea sunetului *î*, și totuși am păstrat două semne (*î*, *â*)! De ce s'a redus la două, și de ce chiar la *aceste două*? Și de ce se încăpățînează oficialitatea noastră să le mai păstreze?!... Așa!! ca să schimbe, dar să nu se schimbe nimic! Logic ar fi: sau revenim la toate semnele etimologiștilor, sau reducem toate semnele, înlocuindu-le prin unul singur. De sigur că bunul simț ne va dicta să urmăm tendința anumitor scriitori, cari scriu de cîțiva ani numai cu semnul *î* — pentru sunetul corespunzător, în orice situație s'ar afla sunetul.

Ortografiștii iarăși au cuvîntul. Și încă fără zăbavă!

3. În acest al treilea punct al însemnărilor mele de azi, amintesc o chestiune care pare că se limpezește dela sine, fără intervenția nimănui, dar asupra căreia va trebui totuș să se rostască ortografiștii, pentru că face parte din drepturile lor.

E chestiunea *accentului* în scriere. Accentul e pretins oficial pe anumite forme morfologice, substantivale sau verbale, din anumite principii! Sînt trebuințe logice cari *par* a îndreptăți întrebuițarea accentului, mai ales la conjugății. Astfel, ca să nu se confunde pers. II singular dela indicativul prezent (*tu dormi*) cu pers. III singular a perfectului simplu al aceluiaș verb: (*el dormi*, se scrie oficial (*el dormi*), și alte și alte cazuri... Aceste trebuințe logice *parcă* trăesc și astăzi! Dar cu siguranță ele au fost odată așa de vii, și erau și de altă natură, încît au impus întrebuițarea accentului pe *fiecare cuvînt*. Dovadă, orice text romînesc mai vechiu, scris sau tipărit!!

Dar dacă *au existat motive* (*nestudiate încă*) cari au îndreptățit întrebuițarea accentului în scrierile noastre vechi, și dacă și azi ar mai exista motive logice cari *parcă* ar îndreptăți întrebuițarea accentului în scrisul nostru, totuși *azi accentul*

trebuie lăsat la o parte. Azi, accentul în orice situație, e o povară zădărnică. Azi cetim altfel decât cei de demult! Azi simțem departe de vremea când cetitul hieroglifelor (figurative ori simbolice) era un drept al preoților, drept păstrat prin tradiție secretă din părinți în fii. Azi cetim cu toții și cetim altfel. Nu mai zăbovim asupra înțelesului unui cuvânt și al fiecărui cuvânt, înțeles pe care să-l descoperim de sub accentul ce-i umbrește fruntea. Cuvintele azi nu mai au nevoie de accente ca să fie înțelese. Atențiunea noastră azi este atinsă de un alt accent mult mai valoros decât accentul unei anume silabe. Este accentul intelectual al frazei întregi, care constituie melodia cuvintelor scrise sau rostite. Acest accent intelectual al frazei n'are nevoie să fie însemnat și nici nu poate fi însemnat. Depinde de sufletul celui ce scrie, citește sau vorbește.

De aceea, a mai pretinde azi observarea prescrișelor ortografice în privința accentului, este o zădărnicie pe care, sigur, va învinge-o vremea. Totuș, ca să nu-și vadă ortografiiștii drepturile lor uzurpate de alții, fie chiar și de vreme, să intervină ei și în această chestiune!!

Aici, ca și în celelalte, să intervină, pînă nu-i firziu.

George Șerban.

Școala și sentimentul social.

Termeni noi pentru deziderate vechi. Încă de decenii se vorbește mereu de nevoia formării caracterelor în școală. Cum s'a realizat acest deziderat, am văzut. Parcă, cu toate eforturile câte se vor fi făcut în această direcție, rezultatul a fost tocmai contrar celui așteptat. Ba chiar marele război, care trebuia să fie un temeinic purificator prin pilda imenselor sacrificii pe care le-a cerut aproape dela toți pentru izbândirea idealului comun, a făcut să iasă la iveală și mai mult decăderea caracterelor. Astfel că problema e acum mai actuală ca oricând. Poate că rezultatul a fost atât de nul și pentru că problema n'a fost bine pusă. În definitiv — ca să ne slujim de o definiție banală — caracterul este atitudinea constantă față de tine însuși, și mai ales față de ceilalți, adică de complexul social din care faci parte. Deci caracterul fiind exponentul acestui raport cu semenii noștri, se reduce la năzuința de a cultiva în noi sentimentul social. Termen relativ nou, dar mai explicit. Astfel câmpul problemei se îngustează, obiectul ei se precizează și în acelaș timp se lămurește și mai mult. Vom fi izbutiți deci să formăm caractere, când vom fi izbutiți să convingem tinerele generații, că floarea cea mai aleasă a culturii constă în dezvoltarea aceluși sentiment social, care ne face să nu te socoti niciodată singuri, un ins independent, slujind intereselor și apetițurilor tale personale, ci un factor, un membru

infim, o simplă verigă în întregul lanțului social din care fac parte. Ni se va răspunde că școala a avut totdeauna preocuparea aceasta. Da, incontestabil. A avut-o, însă teoretic. Se credea că prin frumoase esteriore morale, în care se proslăvește sfîntenia sacrificiului pentru alții, se va face educația sentimentului social. Falimentul acestui sistem e vizibil, l-am simțit cu toții. N'au cunoscut destule istoroare morale toți acei neonesti slujitori ai Statului, dela cei mai umili, până la miniștri, cari, jefuind averea Statului, ce fuiesc pe toți concetățenii lor? Nu știm oare că de obicei predică mai frumos despre cinste și virtute, tocmai aceia care știu să fure mai bine?

Sistema a fost deci nenorocită. Căci sentimentul social nu se posedă prin cuvinte în chip teoretic, ci se deprinde în chip practic, prin pilde vii. Poți să citești toate tomurile Sfinților părinți ai Bisericei și să rămâi tot un necredincios, dar făcând în fiecare zi semnul crucii și spunând câteva rugăciuni, în care poate nu crezi, ajungi mai degrabă credincios. Atâta de mare e puterea faptei față de cuvântul gol, fără urme, nesprișnit pe acțiune!

Școala, pe lângă unele cusururi ale ei, are marele merit că adună laolaltă, prima dată în viața lor, pe copii de părinți ce reprezintă diferite trepte sociale. Aci se operează în mic, de timpuriu, înfrățirea democratică a viitorilor cetățeni. Ce minunat câmp pentru experiențe! Ce excelent mijloc de a pune pe micii școlari în contact cu realitățile vieții, care a împărțit lumea în atâtea categorii. Dar învățătorul, când e negliob, în loc să profite de această ocazie, pentru a trezi în sufletul copilului, întâi sentimentul de interes, apoi de simpatie și de dragoste, pentru totalitatea colegilor lui — societatea în mic —; prin părtinirea pe care o arată pentru elevii ai căror părinți sunt influenți sau mai bogați, sapă chiar din școală prăpastia între membrii aceleiași clase de omuleți, cari cu toată vârsta lor necoaptă, știu să observe foarte bine. Presupun că, din fericire, cazul acesta e rar. Cei mai mulți dascăli însă păcătuiesc prin ignoranță și mai ales prin nepăsare. Pentrucă și ei au crescut într'o lume de nepăsători, în care cultivarea sentimentului social a fost lăsată pe seama instinctului și a întâmplării. Iar aceea așa zisa cultură, la care s'au adăpat, *recte* ne-am adăpat cu toții, dedea de multe ori, în loc de o floare frumoasă, — sacrificiul pentru binele obștii, — o buruiană otrăvită; egoismul hrăpăret, care vrea să parvie chiar cu prețul ruinei celorlalți. Iată de ce, de și ne-am ghiftuit în școală cu cursuri de morală, religie și de alte preocupări etice, generația de azi dă cel mai mare procent de criminali, exeroți și înșelători, — dintre cari nu cel mai mic procent, e dat de oameni, cari nu numai au trecut prin școli, dar cari, au ajuns ei înșiși — supremă ipocrizie! — exponenți ai culturii.

E o datorie imperioasă să ne dăm din răspuneri ostencala ca să creștem tânăra generație altfel. Nu să o *învățăm*, ci să o

deprindem din cea mai fragedă vârstă, să se poarte altfel. Să punem pe școlar cât mai des în situația de a practica, începând dela formele cele mai simple, sacrificiul pentru ceilalți, pentru colegii lui. Să îi arătăm în chip concret cât de mare și pură poate fi bucuria de a renunța la un bun în favoarea altuia mai nevoieș, cât de confortant și de util în fond — e sentimentul, să nu te afli în luptă și dușmănie cu ceilalți, ci într'o intimă legătură cu ei, luptând pentru realizarea unui bun comun, unui ideal comun. Indrăsnese chiar să afirm, că mai presus de orice, rostul școlii, al acelei conveștiri a unor suflete candido de micuți, cu ochii mari, deschiși asupra vieții, este să desprindă pe viitorul cetățean, ca să vadă în fiecare din colegii lui, nu un dușman, ci un colaborator, un tovarăș sfânt pe marele și spinosul drum al vieții. Formele concrete, mijloacele prin care se poate realiza acest deziderat, le poate descoperi fantazia și entuziasmul oricărui dascăl inteligent și iubitor de menirea sa. Și ca să nu mai accentuez importanța morală, țin — spre a da un exemplu de ordin utilitar, — să relev că faimoasele *cooperații* ce fac bogăția Danemarcei, au fost rezultatul (poate nesperat) al cultivării conștiinței din școala primară a aceluși *sentiment social* în tinerii copii. Atât e de adevărat, că de mulțori, tocmai ideile sau sentimentele cultivate în chip desinteresat, numai pentru valoarea lor pur morală, au — împotriva așteptărilor noastre — și rezultate utilitare nebănuite. Deci curaj, tineri dascăli, și nu uitați că pilda și deprinderea, nu vorba goală, ajută să se nască sentimentul social, floare mândră, de al cărui suav parfum, nimeni nu ne dă un exemplu mai tipic ca Bismarck, pasionatul fumător, care pe un câmp de bătălie, vizitând singur pe stingerii răniți, împrăștiați ici și colo, a dat de unul, care a cerut o țigară, singura pe care o mai avea. Fără îndoială, marele om de Stat s'a grăbit să i-o dea. Și în memoriile sale, Cancelarul de fier scria: „Nici o țigară n'a fost pentru mine mai delicioasă ca țigara asta, pe care n'am fumat-o“. O, dacă aș putea învăța din vreme pe copii, că uneori renunțarea în folosul altuia e cea mai mare voluptate!

S. B.

Problema oboselii în școală.

Metoda Dynamometrică.

(Urmare.)

Cele ce vor urma sunt rezultatele unor experiențe făcute în anul acesta la Școala normală de băieți din Cluj. Presiunile în număr de 10 au fost făcute numai cu mâna dreaptă fără nici un interval marcat, decât acela necesar timpului pentru observația cifrei în dreptul căreia s'a oprit arătătorul. Expe-

fiențele le-am făcut într'o sală necunoscută elevilor pentru a evita diferite influențe ce ar fi înrăurit rezultatele parțiale. Am luat spre experimentare grupe de elevi din diferite clase compuse din subiecți buni, mediocri și slabi. Aprecierile le-am luat parte dela profesori, iar parte din matricola scolară a anului trecut. Am căutat deasemenea ca elevii să fie de aceeași etate și reprezentanți ai aceeași clase sociale, pentru a avea un rezultat exact, rămânând ca ulterior să interprim o altă serie de experiențe (dynamometrice pentru a vedea variația curbei oboselii școlare după vârsta și starea socială. Înainte de a începe experiențele a căror rezultate să le socotesc valabile, am făcut cu fiecare subiect în parte o serie de presiuni pentru adaptare, în aceleași condițiuni ca și pentru experiențele valabile.

Odată începute aceste experiențe, le-am împărțit în trei grupe, fiecare corespunzând unui scop aparte, deși în totalitatea lor serveau la luminarea aceleiași probleme.

Grupa a treia cuprinde experiențele făcute după fiecare oră guratică, pentru a determina, aproximativ, aportul de oboseală pe care îl aduce elevilor fiecare obiect de învățământ.

Grupa doua cuprinde o serie de experiențe făcute la orele 7.50 și 12.50, adică la intrarea și la esirea dela cursurile de dimineață, urmărind determinarea oboselii acumulate de elevii la toate orele de clasă.

Grupa a treia cuprinde experiențele făcute după fiecare oră și anume la 7.50, 8.50, 9.50, 10.50 11.50 și 12.50, pentru a determina curba oboselii elevilor după fiecare oră. Grupa treia, s'ar putea obiecta, conține și pe celalalte două, adică indicând presiunile dela 7.50 și 12.50, cuprinde pe prima, și la fel ea marcând oboseala fiecărei ore ne poate dispensa de a doua. Nu am nimic de obiectat și sunt și eu în asentimentul acelor ce ar ridica această obiecție, dar trebuie să anunț că eu nu am putut urma această cale, fiindcă grupa treia de experiențe cere un timp prea mare, din care cauză nu am putut să o experimentez decât numai 12 zile, contrar celorlalte două pe care le-am prelungit mai mult.

Tin să arăt în câteva rânduri concluziile experiențelor dynamometrice făcute de Clavière la Paris într'o clasă de filosofie, concluzii pe care după ce le-am verificat, cu toate că după logica lor păreau foarte naturale, le-am luat ca punct de plecare în experiențele mele:

„1. La o muncă intelectuală intensă și prelungită care ține două ore, corespunde o scădere proporțională în forța musculară marcată la dynamometru.

2. La o muncă intelectuală mijlocie nu corespunde nici o scădere apreciabilă în forța musculară.

3. La o muncă intelectuală nulă corespunde o creștere a forței musculare“¹⁾

¹⁾ Claparède, trad. Marinescu „Pedagogie și Psihologie exp.“ -- pag. 110—111.

Chiar dela început vedem greutățile pe care le vom întâmpina în decursul experiențelor, căci de îndată ce admitem că numai „o muncă intelectuală intensă și prelungită, care ține două ore, poate marca o scădere apreciabilă la dynamometru” ne putem da seama că după o singură oră de curs unde nu se cere elevilor o înucă atât de intensă, presiunile ce ei vor marca nu vor avea scăderile pe care noi ni le închipuim. De altfel noi nu trebuie să uităm că această metodă de determinare a oboselei este o metodă indirectă și ca toate metodele indirecte suferă de multe neajunsuri, și că noi cu dynamometru măsurăm direct variația forței musculare, înainte și după ora de curs și numai în mod indirect răsfrângerca oboselei intelectuale în munca fizică. Din această cauză ne va fi foarte greu ca să determinăm coeficientul ponogenic al fiecărei materii în parte și aceasta cu atât mai mult cu cât pe lângă relativismul ce implică metoda în sine, mai întâmpinăm și o sumă de dificultăți, de piedici, fie direct dela subiect, fie indirect dela profesorul care predă, căci este știut că fiecare are un fel personal de a chestiona și predă, care diferă de a celorlalți, deși de multe ori metoda lor este aceeași. Un profesor obosește pe elevi mai tare, altul mai puțin, așa că de multe ori coeficientul ponogenic al materiilor de învățământ e influențat și de profesorul de sub mâna căruia am luat elevii. Un exemplu foarte clar ni-l poate da mediile presiunilor luate înaintea și după ora de curs, dela două grupe de elevi, din aceeași clasă una greco-catolică, iar altă ortodoxă:

Inainte de oră	După oră	
A. 22.2 Kgr.	22.3 Kgr.	} Religia greco-catolică
B. 23.8 Kgr.	23.6 Kgr.	
C. 21.8 Kgr.	22.3 Kgr.	
D. 21.4 Kgr.	21.6 Kgr.	
E. 20.5 Kgr.	20.7 Kgr.	
F. 23.8 Kgr.	24.9 Kgr.	
A. 23.4 Kgr.	23.4 Kgr.	} Religie ortodoxă
B. 22.1 Kgr.	21.9 Kgr.	
C. 22.9 Kgr.	22.5 Kgr.	
D. 23.2 Kgr.	22.4 Kgr.	
E. 21.4 Kgr.	20.9 Kgr.	
F. 25.2 Kgr.	24.9 Kgr.	

După cum vedem din mediile presiunilor de mai sus, grupa elevilor ortodoxi, marchează prin fiecare subiect o scădere, pe când subiecții din grupa celor greco-catolici marchează la fiecare medie o creștere. De aici conchidem că elevii gr.-catolici în timpul orei de curs în loc să obosească s'au repauzat, pe când cei ortodoxi au avut o oră cu adevărat grea, căci au ieșit la finele orei cu un minus destul de marcat. Din comparația acestor două grupe de medii făcute în aceeași zi, la aceeași oră, cu elevii din aceeași clasă și în limita posibilității reprezentanți

ai aceleași vârste, reese clar, că la același obiect de învățământ obseala crește și descrește în funcție de materialul care se predă sau se ascultă, căci pot fi la același obiect părți ușoare și plăcute elevului, care-l face ca să asculte cu interes și atracție un lucru, pe când altele cu mult mai grele ce cu toată sfortarea profesorului de a le face atractive, ușoare de înțeles, cer o atât de mare atenție, o atât de mare concentrare, încât la sfârșitul orei elevii sunt aproape istoviți. Din această cauză greutatea arătării coeficientului de oboseală pentru fiecare materie în parte este foarte mare. Ar fi deajuns ca să facem experiențe cu elevii tocmai atunci când la o materie de învățământ cu coeficientul de oboseală destul de ridicat, se predă o parte ușoară distractivă, pentruca să obținem rezultate nereale cu toate că am urmat destul de consecvent drumul indicat de metodă. Din cauza motivelor de mai sus pentru a evita greșelile ce s'ar putea strecura, se cere un număr cât de mare de experiențe, a căror procentuaj desigur că se va apropia mai mult de real. Cu toate aceste inconveniente putem afla cu rezerva unei cantități relative de aproximație, coeficientul ponogenic al fiecărei materii de învățământ.

Eu am aflat până acum coeficientul oboselii numai la Matematici, St. Naturale, Religie și Gimnastică, rămânând ca noi experiențe să-uni marcheze și coeficientul ponogenic al celorlalte materii de învățământ. Am făcut pentru aceasta experiențe la fiecare materie din cele de mai sus, cu subiecți de diferite clase. Presiunile au fost luate la ore diferite și în toate zilele săptămânii. Odată terminate aceste experiențe am făcut diferența între media dinaintea orei și după finele orei, pentruca apoi să adun aceste diferențe și să le împart la numărul lor. Câturile obținute la fiecare din materiile de studiu experimentate le-am comparat între ele și am ajuns la următoarea clasare: cea mai obositoare între toate aceste obiecte este *Matematica*, după ea urmează *Gimnastica*, apoi *St. Naturale*. *Religia* este ultima și aduce o creștere a forței musculare în loc de scădere. Această clasificare o fac numai după rezultatele generale care înglobând toate experiențele, poate să se apropie mai mult de real, prin alăturarea individualului, de care numai așa se poate scăpa.

Să comparăm clasificarea făcută pe baza acestor experiențe cu aceea a lui Ksmesies făcută tot cu dynamometru pentru a vedea eventualele asemănări sau deosebiri:

Coeficientul ponogenic al oboselii după Ksmesies al obiectelor experimentate și de noi ar fi următorul:

1. *Gimnastica*,
2. *Matematica*
3. *Religia*
4. *St. Naturale*.

Acest coeficient diferă intrucâtva de acela stabilit de noi și care era:

1. *Matematica*
2. *Gimnastica*
3. *Șt. Naturale*
4. *Religia.*

prin aceea că la noi coeficientul de oboseală gravitează pe Matematici pe când la Ksmeseș pe Gimnastică. Fapt cert este însă că atât Matematica cât și Gimnastica obosesc într'un mod destul de mărcabil, și că ele au fost totdeauna în locul de frunte al clasărilor de acest fel, aproape la toți experimenterii, din cauza oboselei ce pricinuese. Drept consecință pedagogică trebuie, ca să căutăm, să nu cădem în greșala de a socoti că gimnastica este pentru elevi o oră de recreare, după care le putem pune un obiect de studiu greu. Cât privește Șt. Naturale, că ele ar oboși mai mult decât Religia, o justifică prin aceea că în școala în care a făcut Ksmeseș experiențe, materiile de predat erau cu totul diferite decât acele ce se predau acum în Școala normală.

Clasificarea pe care am dat-o eu, se apropie mai mult de tabloul coeficientului ponogenic a lui Wagner, stabilit prin metoda esteziometrică, care a luat drept coeficient oboseala produsă de *Matematici*, după care pune în ordine descrescândă, *Gimnastica*, *Șt. Naturale* și *Religia*.

Concluzia pedagogică, pe care o tragem de aici este aceea că nu toate materiile obosesc la fel și că făcând pe baze de experiențe o clasare a obiectelor de învățământ, după gradul de oboseală ce impun elevului am avea un mare folos pentru întocmirea programului, știind atunci, cum trebuie să aranjem obiectele de studiu pentru ca să nu fie obositoare pentru elevi, scăpând astfel de nenumăratele greșeli ce se comit aproape în fiecare școală, greșeli ce aduc prin nesocotirea puterii de muncă a copilului, desinteresul lui față de știință.

(Va urma.)

George Saloș.

Pedepsele corporale în școală.

Nu e vorba să fac aici teoria pedagogică a pedepselor școlare. Cu atât mai puțin să înfățișez practica lor, căci cei mai mulți dintre dascălii noștri știu mai mult prin ei înșiși — în această privință — decât le-aș putea spune eu sau altul. Astfel, dacă se aude tot mai puțin adagiul „bătaia o ruptă din raiu“, un alt adagiu, diminutivul său, i-a luat locul: „nițică bătaie nu strică“. — De ce nu mai multă?! De altminteri, o măsură fixă nu este și fiecare își dă în aplicarea pedepselor corporale, măsura temperamentului, sau a caracterului său. Totul e să bați sau propriu zis să lovești „fără să faci rău“. E foarte greu de spus ce înțeleg prin acest rău, cei ce practică pedepsele corporale. Răul, de care trebuie să te ferești, este aici, probabil, a-

cela să nu se lase școlarului vre-o urmă vizibilă de infirmitate. Și iată astfel s'ar determina oarecum o măsură proporțională: cât poate școlarul să suporte, fără ca niscaiva urmări mai grave să rezulte pentru vre-una din părți sau pentru amândouă. De aceea pedepsele corporale nu se aplică decât mai des și câte puțin, căci atunci efectele nu sunt imediate ci depărtate. Intenția este în orice caz să „îndrepteze“, intenție bună, dar nelămurită.

Totuși, să ne întrebăm acum de ce școala, care este purtătoarea progresului și a civilizației, mai păstrează un sistem, care dacă nu denotă un stadiu de barbarie, pare a fi în orice caz anterior civilizației? Să nu uităm încă că principiul acestui sistem a fost alăturat în multe țări civilizate și legislația școlară interzice formal orice pedeapsă corporală în școală. Acesta este cazul și în țara noastră. Cu toate acestea sistemul se aplică încă pe o scară întinsă, mai ales cu cât școlarii sunt mai mici și — din acest punct de vedere — lucrul se petrece cu deosebire în școala primară, deși el nu lipsește cu totul nici din școala secundară.

Dacă e vorba să se susțină acest sistem — cel puțin ca practică — e greu să se găscască vreun argument serios, nu se pot aduce argumente temeinice pentru sau în favoarea lui; dar împotriva lui se pot aduce mai multe. Nu de aceasta însă am vrea să ne ocupăm aici.

Am vrea să cercetăm mai curând, în câteva rânduri, de unde vine persistența aceasta îndărătnică în a păstra tocmai în școală practica unui sistem, care cel puțin ca „sistem“ este pe cale de dispariție în toate celelalte raporturi sociale, cum ar fi între stăpân și servitor și în disciplina armatei chiar. De ce când totul se democratizează în jurul nostru, tocmai școala, această fortăreață a democrației, rămâne în urma vremii și practică un sistem, acela al pedepselor corporale, pe care conștiința națiunilor civilizate îl respinge ca nedemn și îl privește mai mult ca pe un anacronism, — bun pentru muzeul antichităților sociale? De ce — și mai mult — această conștiință să nu apere tocmai școala de năvălirea unor asemenea porniri, când școala a contribuit poate mai mult de cât ori și ce la formarea însăși a acestei conștiințe?

O asemenea persistență, cum este aceasta a sistemului pedepselor corporale, nu poate să aibă cauze întâmplătoare, să se datorească unei întâmplări oarecare. Poate mai curând ca ea să fie legată de alcătuirea însăși a școlii, să fie înrădăcinată în constituția ei chiar. Căci numai așa s'ar explica de ce, în evoluția școalelor, nu observăm, nu constatăm o îndulcire a metodelor disciplinare în timp ce moravurile se îmbălbănesc, — ci mai curând dimpotrivă. Trebuie să fie deci cauze adânci.

Pornind de la un atare punct de vedere, vom reda aici pe scurt explicația acestui caz, după sociologul francez Durkheim, care a fost și un pedagog de seamă.

În scrierea sa *L'Éducation morale* (Alcan, Paris) el pleacă dela observația că sistemul pedepselor corporale la copii n'a trecut din familie în școală, — cum s'ar părea la prima vedere. Pedepsele corporale, ca sistem organizat, s'au constituit numai în școală, căci până la apariția școlii, familia nici n'avea nevoie de asemenea pedepse. În viața primitivului, unde nu exista școala, educația era tot așa de simplă ca și viața. Ca să învețe tot de ce are nevoie în viață, copilul se instruia prin experiența directă, și prin viața însăși. Dar s'au schimbat lucrurile, când omul a trecut peste barbarie și a ajuns la civilizație. Odată cu aceasta a fost nevoie de școală și educația nu mai era lăsată la voia întâmplării ca în prima perioadă. A fost nevoie de asprime în educație și de o severitate organizată, inutilă în prima perioadă. Intervenția celor mai în vârstă a devenit necesară pentru transmiterea culturii, care era acum prea complexă spre a se mai transmite pe căi *spontane*. Însă o asemenea acțiune are prin sine ceva coercitiv și chinuitor, ea constrânge pe copil să capete această cultură mai repede decât îngăduie natura sa de copil. De aceea, așa dar, nu e greu de înțeles că începuturile culturii au coincis cu apariția pedepselor corporale. Cultura, cu alte cuvinte, a primit primul salut în viața ei dela pedepsele corporale.

Dar Dürkheim merge mai departe și vede în aceasta numai un caz particular al unei legi, care s'ar enunța așa: „De câte ori două populații, două grupuri de indivizi, însă de cultură neegală, se găsesc în contact îndelungat, se dezvoltă unele sentimente care înclină grupul cel mai cultivat, sau crezându-se ca atare, să violenteze pe celalalt“. Cazul cel mai obișnuit al acestei legi se poate observa în colonii, unde reprezentanții civilizației europene vin în contact cu o civilizație inferioară. De aici violența celor dintâi față de indigeni, căci superioritatea, pe care ei și-o arogă față de indigeni, tinde dela sine să se afirme în chip brutal numai din plăcerea de a se afirma. Violențele sunt atunci pentru european un joc, o privesc de care se încântă singur, fiindcă își mărturisește lui însuși superioritatea ce-și recunoaște.

Este ușor de presimțit acum corolarul legii pentru raporturile între dascăli și școlarii lor. Raporturile dintre ei sunt comparabile, în multe privințe, cu cele arătate. Căci între dascăli și școlari este aceeași depărtare ca între două populații sau grupuri de cultură neegală. Cu greu chiar s'ar găsi o distanță mai mare, între două grupuri de conștiință, de oare ce școlarii, fiind copii, sunt străini de civilizație, n'au ajuns încă la ea, pe când învățătorii sunt îmbibați de ea. Cum însă școala, prin natura ei, îi apropie pe unii de alții și îi pune în contact permanent, nu e de mirare ca în învățători să se nască astfel de sentimente, care să-i incline la violențe față de școlari. Fiind în raporturi constante cu aceștia, e ușor ca superioritatea lor vădită să-i pornească pe panta violențelor față de niste indivizi.

inferiori. Este un fel de nerăbdare de a introduce pe copii cu ori și ce chip și mai repede în civilizație, iar această nerăbdare se traduce prin forță și violență.

Așa se explică deci că raporturile dintre dascăli și școlari sunt cam de acelaș fel ca raporturile dintre europeni și indigenii din colonii. *Această explicație, privindu-i ca grupuri, de ce pedepsele corporale au tendința să se constituie prin școală într'un sistem organizat.* Numai opinia morală ambiantă poate opri această cauză să fie tot mai activă, pe măsură ce școala se dezvoltă, și se organizează.

Este deci un corectiv la răul, care stă în constituția însăși a școlii. Anume de a împiedeca școala să se închidă prea mult în sine și să n'aibă un caracter prea îngust profesional. Ea trebuie să-și înmulțească punctele de contact cu exteriorul, cu lumea din afară.

De sigur, această explicație a creșterii și persistenței pedepselor corporale în evoluția educației prin școală este *numai o explicație sociologică*. Ea poate părea multora mai mult ingenioasă decât adevărată: dăr se și poate ca ea să fie mai mult adevărată decât ingenioasă.

Noi nu facem decât s'o propunem atenției dascălilor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C. Sudeșanu.

Invățătorii și folklorul¹⁾

Puțini vor fi, desigur, învățătorii, căroră să nu le fie cunoscut cuvântul folklor. Mulți îl și întrebuintează, adeseori însă nu la locul lui. De aceea, înainte de a intra în subiectul ce mi-am propus să dezvolt, voi arăta ce se înțelege astăzi prin acest cuvânt, care a ajuns să designeze o știință nouă: știința folklorului.

În englezește, *folk* însemnează popor (mai ales poporul de jos, de rând), iar *lore*: cunoștință, știință. Astfel acest termen se poate traduce în limba românească cu: *știința poporului*. Cuvântul a fost născocit abia la 1846, de un învățat englez, pentru a avea un termen cu care să se numească mai scurt, mai potrivit, ceea ce până atunci era cunoscut sub numele de „antichități populare“. Sub acest termen se înțelegea tot ceea ce intră în cercul de cunoștințe al poporului, ceea ce alcătuiește comora lui spirituală, cunoștințe moștenite însă, și nu primite prin școală, și anume:

a) cântece, doină, bocete, balade, povești, legende, tradiții, snoave, glume, ghicitori, proverbe și locuțiuni;

¹⁾ Părți din acest articol au format subiectul unei conferințe ținute la „Cercul cultural al învățătorilor clujeni“, în ziua de 10 Martie 1928.

b) credințe și superstiții (credințe deșarte);

c) obiceiuri la diferite sărbători și zile de peste an; obiceiuri la naștere, nuntă și moarte;

d) jocuri de copii și de adulți;

e) medicina poporului (plante de leac, vrăji, descântece, etc.);

f) obiceiurile juridice, adică felul poporului de a judeca în anumite împrejurări, de a pedepsi abateri de la calea cea dreaptă, obiceiuri la hotărnicii — felul în care se aplică ceea ce se cheamă „obiceiul pământului“.

Cam acestea se înțelegeau, pe atunci, sub numele de „antichități populare“. Iar astăzi mai toate popoarele au adoptat termenul folklor pentru a numi aceste manifestări ale vieții poporului. Cu vremea, în ultimii douăzeci de ani, domeniul folklorului s'a mai întins. Aceasta s'a întâmplat și datorită faptului că noul termen și-a pierdut în parte înțelesul inițial, ne mai designând numai aceste credințe, povești cântece, vrăji, jocuri, etc., adică materialele cari se pot culege în popor, ci însăși știința care se ocupă cu cercetarea acestora, și poate chiar mai mult știința decât materialele cari îi servesc de obiect. Acum, că ea s'a văzut constituită, au început discuții între specialiști pentru delimitarea câmpului de activitate al folklorului. Unii voiau să-l întindă cât mai departe, cuprinzând și *cultura materială* a poporului, adică: satul, casa și curtea țaranului, uneltele diferitelor ocupațiuni: păstoritul, agricultura, pescuitul, industria casnică, etc. Alții țineau să rămână la ceea ce obișnuiește să se numească *cultura spirituală*, domeniu pe care, întâia școală de folklor, cea engleză, nici nu l-a depășit, și pe care l-am schițat mai înainte.

Eu vă voi vorbi numai despre această cultură spirituală, pentru că în direcția aceasta cred eu că învățătorii ar putea fi mai folositori și neamului românesc și științei.

Mulți își vor pune desigur întrebarea: dar ce poate câștiga știința și neamul nostru prin culegerea de povești, obiceiuri, jocuri și vrăji, și prin cercetarea și studiarea lor? Le voi răspunde cu toată convingerea că utilitatea folklorului din punct de vedere național și științific e mult mai mare decât se bănuiește și mult mai prețioasă decât aceea a altor științe.

Să cercetăm în primul rând importanța culegerii și studierii materialelor folklorice din punct de vedere național.

O datorie elementară ne impune să ne cunoaștem pe noi înșine, individual, apoi pe cei ce ne stau aproape, și, lărgind cercul familiei din ce în ce mai mult: neamul întreg. Să ne cunoaștem ca să știm ce putem și întru cât ne putem bizui pe propriile noastre forțe, atunci când sună ceasul marilor hotărâri. E sigur că nu ne cunoaștem în de ajuns forța morală, nici calitățile moștenite ale poporului nostru — vorbim de cel de la țară. Viața lui „se desfășură — cum ne spune așa de frumos dl Vălsan,

un mare învățat al nostru *) — după anumite norme aproape fixe. De la ursitorile care îți ursec soarta, când abia te-ai născut, până la bradul împodobit care-ți arată calea la mormânt, toate faptele mari și mici ale vieții sunt însoțite de ceremonialuri duioase și tainice, de multe ori parcă fără rost, care îngrădesc viața într'un ritual tot atât de sacru ca și cel religios, moștenit aproape neschimbat din bătrânii bătrânilor. Tatăl face într'un anume fel casa, mama țese, croiește și coase într'un anume fel cămașa, cu anume rânduri, copiii se joacă într'un anume fel, făcând mișcări și spunând uneori cuvinte pe care nu le mai înțelege nimeni, fetele cântă într'un anume fel, bătrânele lecuiesc cu anume descântece ciudate, până și ciobanul își chiamă oile, își sapă fluierul sau bățul într'un anume fel. Pretutindeni tradiție urmată necondiționat de popor în marea lui masă, tradiție moștenită din timpuri depărtate și trecută din om în om până în zilele noastre". Această tradiție formează singura cultură autohtonă, băștinasă, a poporului nostru, și ea trebuie cunoscută în toate amănunțele ei. Căci trebuie să se știe că o „serioasă conștiință națională ca și o cultură națională la noi poate porni numai de la o mai deplină și mai exactă cunoaștere a neamului românesc". Ori, cu manifestațiile multiple ale acestei culturi autohtone a poporului, se ocupă folklorul.

Iată pentru ce în toate țările se lucrează cu înfrigurare în domeniul acestei științe noi, al cărei obiectiv principal este cunoașterea poporului. În Germania, în special, se încearcă să se introducă folklorul și în școală, de la cea primară până la Universitate. Și aceasta, pentru că, așa cum mărturisește un mare învățat austriac: „Pentru fiecare membru al națiunii, familiarizarea cu faptele folklorului însemnează o incomparabilă educație de realități, înrădăcinare puternică în solul patriei proprii, așa precum nici o disciplină științifică nu i-o poate da. Și așa precum folklorul influențează în chip decisiv spiritul și sufletul individului, el contribuie în chip decisiv la educația și ridicarea întregului popor, la fortificarea interioară a naționalității". *)

Să trecem acum la însemnătatea științifică a folklorului.

Pentru a se ajunge la rezultatele de importantă covârșitoare din punct de vedere național amintite mai sus — deosebitele manifestații ale culturii poporului, folklorul lui deci, trebuie cules. Și pe baza materialelor de folklor învățații își încep apoi cercetările lor. Comparând povești cu povești, credință cu credință, obicei cu obicei — muncă de o deosebită migăleală, atenție și răbdare — ei ajung să scoată legile formării povestilor,

*) În broșura *O știință nouă: etnografia*. Cluj, 1927, pe care o recomandăm cu toată căldura învățătorilor noștri.

*) M. Haberlandt, *Einführung in die Volkskunde mit besonderer Berücksichtigung Österreichs*, Wien 1924, pp. 70—71.

credințelor, obiceiurilor. Comparându-le cu produsele similare ale altor națiuni, vecine ori îndepărtate, se poate ajunge la stabilirea felului de prelucrare al poporului nostru, la determinarea originalității sale, la concepțiile sale despre diferitele probleme, înfățișat la însăși caracterizarea lui. Uneori se poate stabili chiar ceea ce păstrează de la strămoși, apoi de la alte neamuri cu cari a venit în contact de-a lungul veacurilor poporul nostru și ceea ce îi aparține în mod cu totul propriu.

Astfel, folklorul poate ajuta acea parte a psihologiei care e cunoscută sub numele de etnică. Alte ori el contribuie la lămurirea problemelor istorice, la acelea de filologie, de drept comparat sau la altele mai puțin obicinuite, din domeniul istoriei religiilor, al studiului biblicii, sau al cercetărilor asupra antichității. Atâtea științe își adâncesc și-si întind astfel domeniul în urma rezultatelor cercetărilor folklorice.

Urmărind și obținând asemenea rezultate, nimeni nu mai tăgăduiește astăzi importanța folklorului ca știință independentă sau ajutătoare. Acest lucru a fost de mult observat în alte țări, unde s'au format de cu vreme societăți pentru cultivarea acestei științe. Iar din 1907 există și o societate internațională de folklor, cu sediul în capitala Finlandei.

Folklorul e important și din punct de vedere național-politic. Sunt popoare care-și datoresc situația lor privilegiată, mulțumită, în parte și cunoașterii folklorului lor. Despre Finlanda, țărișoara din coasta de apus a republicii Sovietelor, cine ar fi știut, dacă n'ar fi devenit celebră prin adunarea cântecelor sale populare și întocmirea, pe baza lor, a faimoasei epopei Kalevala, acum mai bine de 100 de ani? Și de atunci interesul pentru ea crește mereu. La începutul secolului trecut Sârbii, deși mai puțin ca noi Românii, și deși, poate, cu mai puține calități sufletești, erau totuși mult mai bine cunoscuți în apusul Europei. Și aceasta numai pentru că se găsisse la ei un om, acum o sută și ceva de ani, să culeagă o mulțime de poezii populare, cari imediat au deșteptat interesul Europei, au fost traduse în nemțește și franțuzește, trezind astfel curiozitatea unei lumi pentru poporul care era capabil să compună astfel de cântece. Dar capabili eram și noi! Lirica noastră populară, nu e întru nimic mai prejos de a Sârbilor. Deosebirea e însă că la noi nu s'a găsit omul care să culeagă încă de pe atunci. Alecsandri și Russo au pornit abia mai târziu, îndemnați poate și de răsunetul avut de colectia sârbească; putem chiar adăuga că și cunoașterea noastră, și interesul arătat de Europa față de poporul nostru după anii 1850 se datorește, în parte, și traducerii culegerii de poezie populară a lui Alecsandri în franțuzește și englezește.

S'ar putea spune încă multe despre importanța folklorului din diferite puncte de vedere. Cred însă că cele ce am amintit pân'acum — în ce privește însemnătatea acestei științe din punct de vedere național, politic și științific — sunt suficiente pentru a convinge că folklorul poate fi un mijloc deosebit de prețios

pentru ridicarea neamului nostru, mijloc care trebuie cultivat cu tot prețul și fără întârziere.

Mai, ales — fără întârziere. Căci dacă în privința întâielor culegeri am venit — cum am amintit mai sus — cam târziu, în urma altor nații mai mici și mai sărace decât a noastră, tot în urmă am rămas și după aceea. La noi, o culegere sistematică a materialelor folklorice, organizată, condusă de sus — n'a prea existat. A cules cine a vrut, cine a avut trageră de inimă, când a putut și cum a putut — la voia întâmplării. De multe ori s'a procedat greșit, cum e și natural când se lucrează fără sistem. Avem astfel ținuturi aproape necunoscute din punct de vedere folkloric, din cari nu s'a cules aproape nimic, cum e Basarabia. Cum să arătăm că această provincie e profund românească, când n'avem nici o colecție mai mare de folklor românesc de peste Prut? Contra acestei lipse de sistem trebuie să se ia măsuri. Mult, prea mult, nu se mai poate amâna. Deși poporul o să povestească întotdeauna, o să cânte și peste o sută de ani, nu vom mai avea poveștile strămoșilor noștri, nici cântecurile în cari am fost legănați și crescuți. Civilizația nivelatoare a orașului, pătrunderea gazetelor în umila căsuță a țăranului, face ca povestea să nu mai fie cea de demult, ci să se introducă în ea elemente streine, culte; în locul cântecului bătrânesc, în locul duioasei doine, pătrunde încetul cu încetul cântecul de mahala. Obiceiurile se strică și ele, cu toate că rezistă mai bine. Credințele vechi se clatină. Legendele dispar. Toate acestea trebuiesc salvate cât mai e vreme. Cât mai e vreme! Se spune de atâta timp că ele vor pieri! și n'au mai pierit! Totuși, comoara spirituală a poporului a primit o lovitură năspus de grea în urma războiului mondial și a prefacerilor sociale aduse de el. Să salvăm deci, cât mai e vreme tezaurul de credințe, obiceiuri și literatură a poporului, tezaur a cărui importanță națională și științifică e evidentă!

* * *

Pentru această acțiune de salvare, învățătorii sunt cei mai indicați! Indicați în primul rând prin faptul că sunt cei mai aproape de popor, în contact zilnic cu el, neavând nevoie să se deplaseze pentru culegeri! Indicați apoi, pentru că sunt dintre fericiții în cari oamenii din popor au încredere, în prezența căroră își desleagă limba mai ușor și le spun ceea ce au pe inimă — au ce știu din bătrâni. Indicați, pentru că prezența lor nu-i surprinde și nu-i indispuie, ea fiindu-se cu totul obicinuită.

Învățătorii, și nu cercetătorul dela oraș! Acesta din urmă coborând în sat e considerat ca un strein, primit cu răceală, nimeni n'are încredere în el, lumea se teme ori se jenează. Mi-amintesc o pățanie proprie: Eram acum vre-o doi ani, în jurul Blajului, într-o anchetă folklorică. Găsisem în sat o atmosferă, foarte puțin prietenească. În astfel de împrejurări nici nu prea aveam nădejde se pot culege ceva. Cu mare greutate am reușit să spulser credința că aș fi... agentul unei societăți de asigurare. Abia după ce-am rămas două zile în sat, am reușit să desleg limbile — și

aceasta datorită în parte faptului că m'am dat și eu drept Bulgar în acel sat de Bulgari românizați.

Chiar dacă cercetătorului de la oraș i se spune câte ceva, sufețele se deschid pentru el numai la spurafată, el culege materiale cari se spun ușor, povești și cântece, dar nu poate pătrunde mai adânc în lumea superstițiilor, a vrăjilor, a figurilor mitice ale poporului. Cercetătorul de la oraș să rămână la oraș; are acolo chemarea și rostul lui: să dea directive pentru culegere, să aranjeze, să clasifice, să prelucraze materiale culese ori publicate, și să facă studii asupra lor.

Iar satul să rămână domeniul intelectualilor satului. Intre aceștia, preotul este uneori oprit, de haina pe care-o poartă, să se amestece în tot ce interesează pe folklorist. De multe ori țărânul se simte stânjenit la gândul că va ajunge într'o bună zi să se mărturisească celui care acum îi cere să-i spună vrăji ori farmece. Notarul nu prea are tragere de inimă spre astfel de lucruri. Iar medicul de plasă — unul la douăzeci de sate — când se întâmplă să fie Român și însuflețit de ideea de a culege folklor, are o misiune specială cu totul potrivită pregătirii sale, chiar în cadrele folklorului: aceea de a se ocupa de medicina populară, lecurile băbești, plantele de leac. Nimeni nu-i cere mai mult și am fi foarte bucuroși să facă atâta!

Marea nădejde a salvării folklorului nostru rămâne deci învățătorul: el, care-și petrece viața în mijlocul poporului, și poate lua parte la toate serbările lui, fără ca cineva să se teamă ori să se sfiască. De altfel această sarcină și această cinste a căzut și până acum tot pe umerii lui. Dacă vom face o mică statistică și vom lăsa la o parte pe cercetătorii specialiști, ca răposații Simion Fl. Marian și Tudor Pamfile, apoi pe dl Artur Gorovei și câțiva filologi, vom vedea că cele mai multe volume din colecția de folklor a Academiei (cunoscută sub titlul „Din viața poporului român”) au fost alcătuite de învățători și profesori. A fost pentru mine o bucurie deosebită când, citind un cunoscut tratat de folklor al profesorului german Kaindl, am întâlnit amintită revista de folklor „Șezătoarea”, a d-lui Gorovei, cu mențiunea: „colaboratorii ei sunt în special învățători de la țară”.

În jurul conducătorului acestei reviste se adunaseră într'adevăr o mână de oameni însuflețiți, toți învățători. Intre întemeietorii a fost și acel Mihai Lupescu (mort în 1922), căruia, în parte pentru meritele sale de folklorist, profesorul universitar I. Simionescu i-a dat un loc în cartea sa despre „oamenii aleși” ai Românilor. Deosebit de cunoscute pe terenul folkloric sunt numele învățătorilor de dincoace de Carpați Ion Pop Reteganul și George Cătană. Dintre fruntașii folkloriștilor din vechiul regat trebuie să citez pe C. Rădulescu-Codin, învățător, apoi revizor în Câmpulungul-Muscelului, pe moldoveanul Simion Teodorescu Kirileanu și pe olteanul Șt. Șt. Tuțescu, toți trei stinși în cursul anului 1926. Amintindu-le numele țin să aduc omagiul meu de cercetător în domeniul folklorului românesc, memoriei acestor

harnici culegători ai tradițiilor noastre populare. La moartea lor, însuși marele învățator al neamului, Nicolae Iorga, a scris cuvinte de laudă pentru activitatea lor, întrebându-se îngrijorat dacă vor mai găsi ei urmași într'o epocă de felul celei în care trăim.

Această recunoaștere, venită dela cel mai mare învățat al neamului, ar trebui să indemne pe toți învățătorii țării să imite exemplul colegilor, cari au binemeritat de la patric și altfel decât făcându-și datoria de învățatori.

Mă gândesc la atâta energie pe care o pierd, neutilizată, învățătorii noștri de la țară. Nu e oare păcat? De sigur, de atâtea ori bunăvoință a fost. A lipsit poate numai îndemnul din afară, exemplul, cunoștințele necesare pentru a începe. Îndemnul să-l dea exemplele frumoase ale folkloriștilor amintiți și convingerea că lucrând în domeniul folklorului contribui la ridicarea neamului și științei românești. Iar puținele cunoștințe necesare le voi rezuma în cele următoare.

(Va urma.)

ION MUȘLEA

Invățătorii tineri.

Referitor la articolul din No. 8—9 al revistei „Invățătorul“ care purta titlul „Invățătorii tineri“, vreau să răspund numai atât : „Am fost și eu idealistă infocată când am ieșit din „Școala normală“, am nutrit acelea idei și sentimente despre cari zice „A“ că trebuie să-l caracterizeze pe un învățator tânăr. Am învățat bine, căci nu știam atunci că mai departe ajungi cu protecția decât cu diploma bună și fără protecție. Vedeam un scop, o țintă sfântă pe care voiam s'o ajung cu orice preț. Cred că la fel au fost toți colegii și colegele, cât au fost pe băncile școlii, câtă vreme singurul gând ce-l aveam era cartea, deoarece de toate celealalte își băteau capul Părinții. Azi, însă lucrul stă nițel cam altfel. Poate jumătate ori mai bine de jumătate dintre învățătorii tineri, încă în primele luni de funcțiune ori în primul an, văzând viața așa cum este ea în realitate și abătându-se peste ei multe greutăți, și-au pierdut idealismul, le-au slăbit voința și unii au părăsit cariera, iar alții muncesc desiluzionați iac' așa numai să fie muncă, zac într'un indiferentism, căci nu-i mustră conștiința. Partea cealaltă, pe cari îi mai nutrește un pic de speranță, deși desiluzionați, căci au găsit de tot altfel, decât cum visară odată, fac efortări, se luptă cu multe neajunsuri și nu cedează, nu se lasă doborâți de tot, de greutatea care-i apasă. Rezultatul efortărilor la bieții inv. tineri este apoi, că depunând o muncă grea — având în vedere moralul generației de după războiu — luptându-se cu diferite neajunsuri atât în școală cât și afară de școală, și-au sdruncinat nervii

și plumânii, iar dacă cer concediu acela — dacă nu-i respins — se aprobă după 2—3 luni de zile, pe când se trezește învățătorul cu punga goală și chiar vacanța cea mare să fie nu poate intra nici în Sanator căci e prea scump și nu-și poate vedea de sănătate nici în alte părți, căci punga-i goală iar el slab îmbrăcat. Leafa mică de 2700—2900 Lei abea-i ajunge să se nutrească prost, să se îmbrace slab și prost, nu ca și cum s'ar cuveni unui membru, care face parte dintr'o tagmă așa de aleasă ca cea dăscălească. Apoi oricum îmbrăcat, nu se poate prezenta ori unde ca să nu-și compromită tagma.

Și încă ar fi cum ar fi, dacă leafa aceea așa mică cum e s'ar primi regulat la începutul lunii, poate că și-ar putea împărți cumva învăț. bugetul lunar, și n'ar fi silit să rosească în fața badii Toader când vine să ceară banii pentru lapte ori alte mâncări — ori în fața unei spălătorese — să-i amâne cu minciuna de azi pe mâine, că poate va veni leafa în săptămână aceasta, ori dacă nu, atunci în săptămâna viitoare, — dacă nu, în luna viitoare sigur soscește. Ce suferă acel tânăr învățător, care nu-i obișnuit cu minciuna; când trebuie să se căciulească în fața țaranului, care ieri, alaltăieri a venit să-i dea în cap pentru c'a fost pus la amendă netrimindu-și copilul la școală? (— pentru-că învăț. și-a împlinit datorința?) Nu mai vorbesc de neajunsurile și greutățile ce le întâmpină în școală.

Astfel e merit să-și macine sănătatea mai departe, și-și face datorința, căci îl muștră conștiința și printrucă mai are în el un pic de idealism, o bucățică de dragoste față de carieră care și-a ales-o, mai are voința tare, și deși cade istovit, se ridică iarăși și merge mai departe, tot înainte.

Unii poate își tângue viața, așteptând moartea, nu se dau îndărăt, căci își iubesc școala și copilașii. Tineretea lor este un izvor nesecat de visuri, dar nu și de energii, căci ce folos, că-și înțelege menirea, face eforturi, se luptă; dar nu poate ajunge acolo unde se cere să fie; nu poate da cceace i se pretinde, căci deși are voință, n'are mijloace. Lupta lui este aproape zădărnică. Credeți că lui nu i-se duce inimă după o carte nouă, după o revistă bună pedagogică? Doar și sufletul lui cere să se nutrească cu ceva mai bun, nu numai tot cu banalitățile zilnice, cu schimbul de vorbe cu badea X și Y. Dorința lui rămâne deșartă, căci bibliotecă pentru învăț. școala lui n'are, cărți și reviste și-ar cumpăra bucuroș, dar nu-i ajung banii, dac'ar jertfi pe ele trebuic să-și tragă din mâncare ori din îmbrăcăminte, dar așa încă nu-i bine căci atunci pierde puterile fizice și nu poate muncii. Nici cum nu-i bine, nici cu capul de piatră, nici cu peatra de cap, rămâne numai cu dorul, înghitește gol, căci vorba aceea „dacă nu-i, nu-i“. Stă și ascultă cu gura căscată când se vorbește despre ceva lucruri, pe cari el în satul lui nu le poate auzii, prin pereții școalei nu străbat până la el, apoi el nu poate eși din sat afară, una că n'are bani, a doua că nu-și poate lăsa școala unde trebuie să fie ziua cu

copiii, seara cu adulții, Dumineca să facă șezători, cercuri puturale, etc. Numai noaptea-i a lui când trebuie să-și câștige putere pentru ziua de mâine. Astfel e menit să lăncezească acolo într'un sat la spatele lui D-zeu. Ași putea să scriu mai mult dar cred că-i deajuns pentru a asigura pe D-nul ori D-na „A“ că vorbele D-sale au trezit idei și au deșteptat și gânduri și că pe lângă toată mizeria și situația proastă de azi, ne cunoaștem menirea, v'om lupta și vrem să ieșim învingători — să nu ținem degeaba cheia viitorului în mâna noastră. Li promitem că v'om face tot ce puterile noastre psihice și fizice ne vor îngădui, jertfim totul până la ultima scânteie de viață „căci lucrăm în interesul țării și-al neamului nostru. Disprețuim pe-aceia cari în lasitatea lor și-au părăsit cariera și pe aceia, cari zac în indiferentism și muncesc numai din silă, fără pic de ambiție. Ținem sus steagul ce reprezintă viitorul neamului și nu ne vom da îndărăt din fața greutăților, până nu vom ieși învingători, căci ne cunoaștem menirea. Ar fi de dorit însă să se asculte și glasul nostru, și dacă noi dăm totul, să ni se dea și nouă măcar atâta, ca să putem munci muncă cu roade, atâta cât să avem cu ce nutri fițilul care arde și răspândește lumină în sufletele obscure dela sate, căci azi abia mai pălpăim. Suntem „lumina care pe măsură ce risipește întunericul, se consumă pe sine însuși“, dar noi vrem să nu pălpăim, ci să răspândim cât de multă lumină, — ajutați-ne deci!

M.

Spre un nou program.¹⁾

Ne-am întrunit în a șaptea adunare generală ordinară a Societății noastre, Banca Invățătorilor, și în față ni se pune și avem de examinat Bilanțul și Contul Profit și Pierderi pe anul 1927. În raportul cu care am însoțit publicarea Bilanțului, am dat și câteva date comparative, mai ales raportate la 1926 și 1927, pentruca D-Voastră să aveți în față cifrele care vă vor ajuta să puteți aprecia după dreptate situațiunea societății noastre.

Este incontestabil și cred, că și D-Voastre, împreună cu noi membrii Consiliului de administrație și ai Comisiei de Cenzori, ați constatat, după ce ați consultat Raportul și Bilanțul, că Banca invățătorilor, după numai 6 ani de activitate, propriu zis după 5 ani, a ajuns la rezultate destul de apreciable și că și-a executat în bună parte programul stabilit. Când ne gândim la greutățile zilelor de astăzi și când vedem punctul la care am ajuns, cred că simțim cu toții o deplină satisfacțiune, pentrucă punând la probă modestele noastre experiențe în domeniul economic; și călăuziți de o solidaritate

¹ Publicăm aceasta cuvântare ținută la adunarea generală a „Băncii Invățătorilor“ din Cluj, fiindcă ea cuprinde un întreg program de viitor pentru aceasta instituțiune.

vrednică, de o voință neșovăelnică, și punând la contribuțiune toată energia noastră creiatoare, am reușit să ne strecurăm ne-stânjenți și nesdruncinați, prin toate dificultățile evoluției vieții economice din acești ani grei, punând temeiul solid unei modeste instituțiuni, care formează astăzi opera noastră. De aceea ne simțim îndatorați să aducem aci expresiunea mulțumirilor noastre celor mai vii, tuturor acelorora, cari au contribuit sub ori ce formă la dezvoltarea și consolidarea modestului nostru așezământ și în special Băncii Naționale, Băncii Românești, Băncii Centrale, Fonciera, Albina ș. a. cu atât mai mult că institutul nostru, având un caracter special, de breaslă, am putut spori prin tr'ansul patrimoniul moral al învățătorului român, care a dovedit că realizează ceea ce și propune și deci este conștiu de misiunea lui și este o putere creiatoare.

Dar, pornind dela adevărul că orice instituție în mijlocul vieții sociale, nu-și poate afla justificarea și îndreptățirea de a fi și de exista, numai întrucât se pune de acord cu principiile fundamentale, pe care se reazimă întreaga societate, adică numai întrucât își revendică și își ia chiar în mod efectiv partea sa de contribuțiune, firește în raport cu mijloacele ce-i stau la dispoziție, pentru promovarea și desăvârșirea unei vieți colective morale și ascendente, pornind zic, dela această axiomă, datoria noastră este ca pe fie care zi ce trece, să dăm tot mai mult institutului nostru acest caracter, îndepărtându-l de concepția utilitaristă și mercantilizată, în care ușor poate lumea mai ales în zilele noastre de criză morală, îndrumându-l evolutiv spre o direcție, care să aibă puncte de legătură indisolubilă, și de trăinicie cu însăși viața socială și colectivă și cu întreg fondul uman al societății omenesti. Și am ajuns credem la etapa dela care încolo, să pornim spre o nouă formulă și spre o nouă direcție, pe care o vom concretiza cu siguranță, dacă vom avea aceeași grijă ca și până acum și dacă vom avea și pe mai departe sprijinul factorilor chemați ai vieții economice din țara noastră.

Din epoca de până azi a micului nostru așezământ, am putea desprinde o lapidară caracterizare: a fost și este o instituție de depozite, căci la un capital societar de 1 milion Lei, am înregistrat în acest ultim an de gestiune o încredere deosebit de mare, deținând depozite de 13 milioane și jumătate Lei, deci o confirmare a solidității pe care o avem și a încrederii marelui public. Aceasta stare de fapt, ne-a pus încă cu mult înainte vreme, în fața a noi obligațiuni, acelea de a spori fondurile noastre proprii, adică de a spori Capitalul social, spre a-l pune în concordanță cu volumul angajamentelor ce avem, și în special cu depozitele cari deținem, și astfel a face ca încrederea publicului să nu scadă ci dimpotrivă, să sporească și să crească tot mai mult. Problema aceasta se găsește în plină desfășurare, căci am cerut și obținut dreptul de urcare a Capitalului social, dela 1 milion la 2 și jumătate milioane, până de prezent avem vărsați aproape 800.000 Lei, mai restând încă

700.000 Lei, care sperăm mult că se va subscrie după lansarea prospectelor pentru nouă emisiune, cari sunt chiar acum sub expediție și vom fi astfel în situațiunea plăcută să convocăm nu peste mult o adunare generală extraordinară, care să fie rugată a hotări înregistrarea acestui capital urcat.

În timpul din urmă, pe cum cred, că este tutușora cunoscut, Statul însuși a intervenit pentruca viața economică a țării să se normalizeze. În virtutea dreptului său suveran, el cere ca și capitalul particular, mai mic ori mai mare să contribuie la această normalizare. De sigur la rezolvirea acestei chestiuni, trebuie să se țină seamă de un complex întreg de probleme și reușita este asigurată numai dacă se face o dreaptă legătură între aceste multiple probleme și se pun de acord unele cu altele. Suntem fără îndoială neînsemnați cu micul nostru capital, pentru a avea de formulat vre-o pretențiune ori de a ne crede că aducem cine știe ce aport mare. Totuși datoria noastră este și în acest caz, să dăm atențiunea cea mai vie acestui apel, și să căutăm a ne încadra în marca mișcare ce s'a pornit, potrivit locului ce-l avem. De aceea cred că suntem cu toții de acord, ca să proclamăm din acest loc, și cu acest prilej, că vom căuta să ne îndeplinim și această îndatorire națională și socială și putem afirma, că, Consiliul de administrație va întocmi așa fel programul de activitate pe viitor, pentruca el, să răspundă în cât cu puțință ne este, acestui cuvânt de chemare. Cunoșcându-ne însă puterile tinere și neuitând nici interesele acționarilor, ne găsim în situațiunea de a face un apel în locul întâiu către Institutul de emisiune al țării, și-l rugăm să ne întindă tot ajutorul său, pentruca să putem răspunde cu toată hotărârea acestei dorințe a Statului, și să putem astfel aplica principiile lansate, pentru o normalizare a vieții economice din țara noastră, în această epocă de comprimări, dela care nu vrem să ne substragem nici noi. Promitem că la rândul nostru, vom veghea cu toată hotărârea prin o administrație corectă, pentruca bunurile și capitalurile ce ne vor veni din afară, să nu fie nici un moment în primejdie, și să muncim așa fel ca încrederea față de noi, să rămână și să devină tot mai mult un factor de căpetenie.

Nu știm ce surprize aduce și ascunde încă viitorul. Se poate că viața economică să fie pusă încă la noi încercări în țara noastră. De aceea e bine să ne gândim și noi la vre-o combinațiune nouă în viitor, pe lângă politica de comprimări pe care suntem hotărâți să o introducem. Ideia de fuzionare spre pildă, face parte din preocupările noastre zilnice, în legătură cu banca. Nu putem până în momentul de față decât să atingem în mod sumar și principial această chestiune, urmând ca să o analizăm și aprofundăm atunci, când împrejurările o vor determina mai de aproape.

Tot în cadrul preocupărilor noastre, mai intră, în anul nou și în cei ce vor veni, un calcul pe care de altfel ni l-ara

făcut de mult, dar nu l-am putut realiza decât în anumite limite mai strâmte. Banca învățătorilor s'a întemeiat și cu scopul ca ea să vină în ajutorul învățătorilor, în cazuri când ei au nevoie. Până acum acțiunea aceasta am pus-o în aplicare, acordându-le acestora împrumuturi, cu un procent mai redus, față cu alți debitori. Apoi în fiecare an am distribuit câteva ajutoare fiilor de învățători săraci, cu deosebire din venitul dula Librărie. Am înlesnit apoi tipărirea câtorva cărți și hărți geografice ale unor colegi ai noștri, luând în editură publicarea acestor opere chiar cu riscul de a adăuga din al nostru. Pentru viitor ne gândim să mergem și mai departe. Dorim să alocăm din Pasivele instituției o anumită sumă, pentru a fi la dispoziția învățătorilor cu un procent cât se poate de redus. De sigur împrumuturile ce vom acorda din acest fond, vor trebui să fie bine garantate, căci dela acest principiu nu ne putem îndepărta. Consiliu de administrație va studia în proxima ședință această problemă și va păși la realizarea ei.

La sfârșitul acestor câteva considerațiuni sumare, cred de oportun și imperios să mai pomenim aci o problemă pe care vrem să o încadrăm în programul nostru de viitor. Este problema care privește pe acționarii institutului nostru. Până acum am urmărit cu perseveranță și stăruință, să punem temelii instituției noastre, cât se poate de trainice, pe cari să se poată răzima în toate împrejurările. În acest timp de sigur poate n'am dat întâietate acționarilor, deși nu se poate spune de loc că i-am fi neglijat, deoarece dividendă a mers crescând an de an, începând dela 6% — până la 14 în acest an. Totuși având grija ca să păstrăm aceeași soliditate și să o desăvârșim tot mai mult, vom căuta să ne îndreptăm gândurile încă și mai mult asupra drepturilor lor, asigurându-le un echivalent corespunzător jertfei, plasamentelor și participațiunii lor.

Cu aceste nădejdi sincere, facem un călduros apel în locul prim acționarilor să ne ajute cu aceeași credință și în viitor și în special la nouă emisiune pe care am deschis-o, asigurându-i că vom avea întreaga grijă pentru o bună chivernisire.

A. Pora.

Cărți de Geologie și Mineralogie.

Până acum doi ani puteai să numeri pe degete manualele didactice universitare. Numărul redus al acestora cari utilizau aceste manuale, cărțile franceze și germane, cari aveau în fiecare an câte o ediție „augmentată“ și pusă la punct cu cele din următoarele evenimente științifice, notele cursurilor luate și litografiate de studenți, faptul că nu era în Țara Românească o casă de editură, care ar fi putut risca editarea operelor științifice, au contribuit ca profesorii universitari să nu-și editeze notele cursurilor. Astăzi abia trece lună în care să nu putem înregistra apariția unei noi cărți didactice universitare. Pe lângă numărul

mare al studenților dela cele patru universități, din țară și împrejurarea că administrația Casei Școalelor, cu înțelegerea ce o are pentru nevoile învățământului editează manuale, mai este de amintit și faptul, că dl ministru al instrucțiunii a pus, în fiecare an la dispoziția universităților sume considerabile pentru tipărirea manualelor didactice universitare.

Pe lângă ajutorul dela minister a mai venit și ajutorul particularilor, în special în ce privește tipărirea cărților de geologie. „Asociația Inginerilor de mine“ a suportat cheltuielile tipării celei dintâi cărți de geologie și celei dintâi hărți geologice a României întregite, la scara 1:1500000 a dlui prof. Dr. T. P. Voitești. „Creditul Minier S. A. București“ a pus la dispoziția dlui prof. I. Simionescu sumele necesare pentru tipărirea *Tratatului de Geologie* pe care l-am anunțat în numărul nostru din urmă și a dat o parte din sumele necesare pentru tipărirea *Elementelor de Paleontologie* a dlui prof. Dr. I. P. Voitești. Casa Școalelor a tipărit *Paleontologie* dlui prof. I. Simionescu și *Cursul de Mineralogie și Cristalografia partea I. și II.* a dlui prof. V. C. Butureanu.

Astfel ne pomenim dintr'odată cu mai multe cărți pentru uzul studenților universitari din specialitatea Geologiei și Mineralogiei, de unde înainte cu câțiva ani abia puteai găsi câte-un exemplar prăfuit și vechiu de manual de curs secundar, referitor la aceste materii.

Cărțile didactice universitare pe lângă faptul că dau în mâinile studenților cărțile necesare studiului, pe lângă că sunt călăuze importante pentru ceice vor să cunoască elementele științelor, mai au un rol foarte important, mai cu seamă la noi: fixează limba științifică. Un manual strein — oricât de bun ar fi el — nu poate înlocui manualul românesc. În primul rând, exemplele luate din țara noastră, ridică valoarea acestor manuale. Ele întrunesc, într'un singur mănunchiu, rezultatele laborioaselor cercetări din țară și le coordonează cu rezultatele obținute în străinătate, sistematizează și dau indicațiuni pentru noi lucrări științifice în viitor.

Astfel dl prof. I. P. Voitești în ale sale *Elemente de Geologie* a adunat și a rânduit pentru întâiaș dată rezultatele cercetărilor geologice din vechiul regat, cât și pe cele referitoare la pământul provinciilor alipite și a fixat pentru întâia oară o mulțime de termeni tehnici românești. Cartea aceasta avea un singur cusur, îngrămădia prea mult material în cele 470 pagini, dintre cari în 80 pagini ne dă o privire generală asupra geologiei României. Cele 349 figuri și harta geologică, în 7 colori, anexată cărții, veniau să întregiască expunerea, uneori destul de succintă. D. prof. Voitești scoate în zilele acestea o carte de *Paleontologie*, care vine ca o întregire a cărții de geologie, dând o largă expunere a acestei științe, cu aceeaș precizie care caracterizează lucrările d-sale și tratând acelaș material bogat, ilustrat de figuri intuitive.

Prof. I. Simionescu dela Universitatea din Iași, ne-a dat în ultimele luni un tratat de Paleontologie și un altul de Geologie. Toate calitățile acestui dulce și însuflețit povestitor al minunățiilor naturii se reflectează în aceste două cărți. Mai cu seamă în *Tratatul de Geologie*, cu 421 figuri în text și 12 tabele găsim o mulțime de fapte noi, puțin cunoscute chiar oamenilor de specialitate. Nu numai ordonarea materialului paleontologic și compararea lui cu materialul similar din alte țări, nu numai menționarea unor fapte nepublicate până acum, cunoscute însă autorului din cercetările ce le-a făcut pe teren, dau valoare acestei cărți, ci și facilitatea cu care expune cele mai grele noțiuni, limba bogată și colorată, fac din această carte o plăcută lectură științifică. Uneori îți pare chiar că merge prea departe, în comparațiile pe cari le face, într'un tratat pur științific; pare că nu dorește să fixeze limba științifică, întrebuintând pentru aceeași noțiune două și chiar mai multe cuvinte, numai ca să evite repetarea aceleiași vorbe.

S'ar părea că manualele didactice universitare ale celor doi profesori n'ar fi decât două ediții ale aceleiași cărți. Nu. Cele două cărți vin și se completează una pe cealaltă. Rigiditatea uneia este compensată de mobilitatea celeilalte, expresiile prea franțuzite ale uneia sunt contracarate de cuvintele prea moldovenite ale celeilalte. Spunem cuvinte franțuzite și cuvinte moldovenite, dar în realitate aceste cuvinte sunt căutări de forme nouă pentru noțiuni nouă. Progresul științei reclamă crearea de cuvinte noi pentru exprimarea noțiunilor. Și în acest punct, rolul omului de știință este dublat de acel al tăuritorului de limbă științifică. Credem, că în viitor nimeni nu va putea scrie geologie, fără să țină seamă de ceea ce s'a fixat în această privință în aceste patru cărți ale profesorilor I. Simionescu și I. P. Voitești.

Le recomandăm astfel cu toată căldura învățătorilor noștri, cari doresc să-și îmbogățească cunoștințele asupra constituției pământului și, în special, asupra pământului țării noastre.

Cristalografia, partea I și II a profesorului V. C. Buțureanu ne dă, pentru întâia oară, un manual al acestei științe, în românește. Amândouă volumele sunt o parte a cursului de mineralogie al profesorului V. C. Buțureanu dela catedra de mineralogie din Iași. Bogat ilustrată cu 559 figuri originale, o carte scrisă cu precizie și multă migăleală, poate chiar cu prea multe amănunte, face cinste autorului și Universității la care s'a scris. Când ai terminat-o de citit, ai un singur regret, că această carte, scrisă cu ani în urmă — se vede aceasta din materialul pe care-l cuprinde — n'a putut vedea lumina tiparului cel puțin înainte cu 10—15 ani.

Bineînțeles, manualele didactice universitare ne vin la timp. În lupta noastră de închegare a limbei științifice avem cele dintâi puncte fixe, în metoda de expunere avem modele date, avem primele cărți de geologie și mineralogie. VICTOR STANCIU
profesor la Univ. din Cluj

Cronică.

Deși Asociația noastră se poate mândri cu un număr frumos de 6000 membrii, revista „Invățătorul” — organul ei oficios a-bea poate înregistra 1500 cetitori. Deducția? Ori membrii nu sunt credincioși devotați, ori revista nu corespunde neceșităților su-fletești a membrilor.

O lămurire se impune.

Noi câțiva inși, care veghem cu îndărătnicie în jurul acestui drapel dăscălesc credem că ne facem datoria. Revista noastră face jertfe însemnate pentru a avea asigurată colaborarea cător-va condeic distinse din tot ce are viața intelectuală a Clujului mai select. Alături de acești măestrii ai scrisului, revista noastră nu-măr de număr cu o îndrăzneală neobicinuită la celealalte surori ale sale, atacă din ce în ce probleme tot mai serioase, mai grele mai deficiente, cari mențin în o permanentă criză situația școalelor, a învățământului și a învățătorilor. Crónica de devenit tot mai bogată și variată. Recenziunile cărților și spicuirea reviste-țelor s'a schimbat în sistem. În actuala sa redactare a devenit un adevărat organ de luptă cum încă nu s'au dovedit altele de acest caracter.

Incepând cu numărul ce urmează acestuia, revista noastră va organiza secția recenziilor pentru Psihologie și Filosofie-Pe-dagogie, sub conducerea Dlui Rom. Demetrescu, profesor, care s'a angajat cu multă amabilitate, să redea, în note scurte, mișca-rea acestor discipline pedagogice-filozofie, din Germania, Franța, Anglia și America, după revistele ce are la dispoziție la semina-rul institutului de Psihologie din Cluj.

Deasemenea vom organiza, pe viitor, Biroul de informațiuni, asupra lecturilor necesare cetitorilor noștri, din domeniul, Psi-hologiei, Pedagogiei, Literatura, Istorie etc., ori de câte ori vom fi întrebați.

Esté cunoscut, că noi și până acum, am stat în serviciul învățătorilor, și vom continua să rămânem ceace am fost.

Cu toate acestea, pe lângă loate apelurile noastre cetitorii, ce-i avem înfărăzie cu achitarea abonamentului. An de an restan-țele s'au adunat, încât astăzi ele ating sume destul de mari. Dacă acestea s'ar achita noi ne-am putea regula datoriile ce le avem și am scoate revista în alte condițiuni, și ca estenziune și ca tech-nică. Repeșim deci rogarea pentru achitarea abonamentelor cu-rente și restante spre a putea continua editarea fără griji.

Colegii cari și-au schimbat adresele să ne avizeze. Cei ce nu o primesc să ne încunoștiințeze spre a interveni la administrație.

Redacția.

— **Insuficiența instrucției religioase.** Episcopia ort. din Cluj, sub No. 7547 din 1927, a înaintat Ministerului Instrucțiunii o adresă în care se plânge, că după rapoartele protopopilor a

constatat că în școlăle poporale rurale: „*instrucția religioasă nu se face pretutindenea în mod satisfăcător*“. Acuza nu se îndreaptă atâta împotriva învățătorilor bătrâni eșiți din școlăle normale confesionale, cât mai mult împotriva: „*învățătorilor tineri eșiți din școlăle normale ale statului*“.

Nu suntem în măsură a controla această plânsoare, și nu știm ce vor refera organele de control. Noi însă avem un răspuns scurt. Art. 61 din Legea școl. dă latitudine de a se putea preda religia din partea preoților. Deci în toate acele locuri unde „*instrucția religioasă e neglijată*“ preoțimea noastră în virtutea îndatoririlor sale pastorale să o îndrepte propunându-o, — *în mod gratuit* cum glăsuște art. 105 din Reg. de aplicare. În cazul acesta eclesiasticii căd sub controlul directorilor și a celoralte organe școlare superioare, cari vor raporta din lună în lună consistoariile bisericești absențele preoților renitenți.

Ori fețele noastre bisericești ce ar dori? Intru cât Ministerul ar acorda: „*cateheților un mic ajutor extraordinar*“ ar fi aplicați să catehizeze fiindcă în felul acesta s'ar: „*stimula preocupările față de această instrucție*“. Intru cât e vorba de gratuitate să o facă învățătorii, pentruca apoi controlându-i domșii protopopi să poată înainta jalbe că nu fac destul. Când acesta e interesul, să ne mai mirăm că sectele străine găsesse teren prielnic în sinul neamului nostru?

— **O jurisprudență.** Curtea de casație, secția II-a a judecat, eri, un interesant proces penal, acela al directorului școlii primare din frunțașa comună românească dela frontiera de vest, Curtici, d. Mihail Dragoș.

D-sa a fost trimis în judecată pentru fals în acte publice pentrucă a liberat două certificate false unor copii ai săteanului celui mai sărac din Curtici, văcarul Grigore Gabor, spre a le înlesni intrarea în slujba fabricii de yagoane „Astra“.

Înaintea Curții Supreme, recurentul — condamnat pentru aceasta cu închisoarea — a relevat că a săvârșit fapta pe vremea imperiului apăsătoarei legi Appony, când școlarii români erau reduși la minimum în școlile confesionale românești, spre a fi ademeniți în școlile ungurești și desnaționalizați.

Spre a feri tinerimea națională de urmările acestei legi vrășmașe, s'a luat sistemul de a se admite și păstra în școlile românești absolut toți școlarii români, cu toate că în registrele oficiale — pe cari le controlau cu strășnicie inspectorii unguri — nu se înscriau decât elevii legali (adică în limita numărului restrâns admis de legea Appony). La sfârșitul anului, toți absolvenții erau promovați.

Cei doi copii ai săracului Gabor, au fost dintre școlarii supra-numerari.

Directorul și-a asumat totuși răspunderea și riscul să nu lase pe drumuri cu carte, dar fără titlu, ci le-a eliberat certificate.

Fiind denunțat, i s'a aplicat rigoarea falsului în acte publice.

Inalta Curte, examinând această stare de lucruri, a admis recursul învățătorului, a constatat că nu e vorba de fals în acte publice, ci de contravenția la ordinea publică cuprinsă în art. 74, al codului Transilvaniei și a aplicat prescripția faptului (deoarece s'au scurs mai mult de șase luni de la comiterea faptului), ferind astfel pe d. Mihail Dragoș de orice penalitate.

Decizia Inaltei Curți fixează și o jurisprudență importantă, aceea că : plăsmuirea certificatelor școlilor primare, ce nu dau o specială calificare pentru vreo profesie sau carieră, nu constituie „fals în acte publice“, ci simplă contravenție la art. 72 din codul contravențiilor (din Transilvania).

— **Congresul învățătorilor basarabeni.** După întreprinderile conducătorilor Asociației, Comandamentul Corpului III de armată convenise și congresul colegilor basarabeni oprit pe ziua de 19 Februarie totuși să se ție în 26 Februarie a. e. Rugați telegrafic organizația noastră a trimis 2 delegați, cari au azistat la desbateri să iee știri despre situația încadrării învățătorilor din provincia soră.

Congresul s'a deschis la ora 4 d. a. în palatul primăriei, în fața la 100 congresiști delegați din aproape toate județele Basarabiei. Cu conducerea desbaterilor a fost însărcinat d-l senator *Erhan* profesor secundar. După salutările obicinuite dl *Bertiba* face o dare de seamă amănunțită asupra tuturor demersurilor făcute la București, — fără să poată obține rezultatele, cari le reclamau importanța problemei de încadrare. După ce la chestie au mai luat cuvântul : *Șuteu, Nica, Almășan, Cioba, Frebea* și alții, congresul a votat o moțiune cu următorul cuprins :

„Congresul extraordinar al Asociației corpului didactic din Basarabia la care au participat și delegații Asociației Învățătorilor din Ardeal, Crișana și Maramureș ținut la Chișinău la 26 Februarie 1928, luând în discuție problema încadrării corpului didactic primar din provinciile alipite, rămâne la convingerea lui de a menține dreptul de a fi încadrați în învățământ în mod automat potrivit vechimei după gradele prevăzute de legea învățământului primar și anume : cei cu trei ani la 1 Sept. 1924 — ca definitivii; cei cu 6 ani la acest termen ca înaintați gradul 2-lea și cei cu 12 ani la aceea dată ca înaintați gradul I-iu urmând apoi ca cu timpul toți din categoriile I și II la împlinirea celor 6 respective 12 ani de serviciu să fie înaintați la gradul al II-lea, respectiv gradul I-iu fără nici o restricțiune, aplicându-se pentru soluționarea acestei chestiuni dispozițiunea art. 224 din legea învățământului primar ; prin soluția de acest mod vor fi îndreptățiți toți învățătorii numiți înaintea legii din 24 Iulie 1924, și care se bucură de drepturile căpătate sub regimuri străine.

Corpul didactic din provinciile unite a depus cu prisosință munca lor pentru naționalizarea învățământului și ca o recunoștință bine meritată cere aplicarea și păstrarea drepturilor lui din partea Ministerului Instrucțiunii Publice mai ales în ajunul sărbătoririi a 10 ani de la unire, la care unire membrii corpului didactic au contribuit cu toate puterile lor, fiind factorii principali la îndeplinirea visului de veacuri al neamului.

Chemarea la examene a învățătorilor prin surprindere, nu poate avea rezultate pozitive, iar din punct de vedere al îndeplinirii legii, nu poate fi îndreptățită și rezultatul examenelor pot fi lesne anulate pentru neîndeplinirea formelor respective de lege, cari condiționează organizarea examenelor“.

Această moțiune s'a hotărât să fie trimisă guvernului, parlamentarilor, și Ministerului Instrucțiunii.

Cât de degradătoare este încadrarea colegilor din Basarabia vom arăta cu alt prilej în revista noastră.

— **Liga internațională pentru Educația Nouă.** Aceasta este o organizație compusă din mai multe mii de bărbați de școală cari reprezintă peste 40 de state a globului pământesc. Scopul ei este confirmarea și propagarea experiențelor nouă ce se fac în diferite țări, — cari se controlează tot din 2 în 2 ani în congresele internaționale de cari până acum s'au ținut 5. Primul în 6 Aug. 1921 la *Calais* (Franța) când Liga a luat ființă, al doilea în 1923 la *Moutreux* (Elveția), al treilea în 1925 la *Heidelberg*, (Germania) și cel din urmă în 1927 la *Locarno* (Elveția). Intre problemele cari au fost discutate în ultimul congres amintim : *problema libertății, psihologia copilului, metodele noi, școlile experimentale, coeducația sexelor, arta în serviciul libertății, istoria și spiritul internațional, școlile publice reînviite cu operele naționale în favoarea copilăriei, și cronică congresului.* Pentru ca apoi congresul să poată delibera asupra atâtor probleme și așa de variate, congresiștii s'au împărțit în mai multe secțiuni, lucrând timp de 12 zile.

Liga are la dispoziție mai multe reviste redactate de oameni savanți în limbile : *engleză, germană, spaniolă, italiană și franceză.* — cari servesc ca organe de propagandă. Dispune apoi de un Comitet de propagandă cu sucursale în toate țările, cari au reprezentanți.

Noi românii suntem lipsiți de această legătură cu străinătatea. Ne îngrijim de ceiace ne-am putea lipsi, și neglijem ce ne-ar putea fi de folos. Avem un mănunchiu de bărbați cu bună reputație, cari ne-ar putea reprezenta cu cinste în „*Liga internațională pentru Educația Nouă*“. Statul și organele superioare a Ministerului de Instrucțiune nu cred că ar fi bine să puie la dispoziția profesorilor noștri de pedagogie, dela catedrele celor 4 universități, mijloacele materiale spre a putea coordona munca lor științifică cu a străinătății ? Când spesăm atâta pentru

alte lucruri de mai puțină însemnătate pentru ce nu am putea face sacrificii și pentru un scop așa de nobil ?

Vom fi ascultați ?

— **Ridicarea amenzilor școlare în Basarabia** Cei ce avem îndatorirea să aplicăm strictetea obligativității noi legi școlare, cunoaștem cât de ușor se urcă amenzile, încât în scurtă vreme ele reprezintă sume fabuloase. Scurta o trag părinții copiilor, și de mulțori chiar învățătorii. Cunoaștem cazul învățătoarei omorâte de îndârjirea sătenilor, și avem cunoștințe de aprinderea locuințelor unor învățători. Nu mai pomenim apoi de amenințările, certele și neînțelegerile ce dăinuiesc pe această temă în toate comunele.

Acum mai nou cetim vestea curioasă că la stăruința deputaților P. *Dragomirescu* și *Souflery* dl. Ministru al Instrucțiunii publice a dat ordin telegrafic pentru suspendarea executării amenzilor în Basarabia, rămânând ca cercetând cazurile în parte să ia o hotărâre definitivă.

Care va fi norma de selecționare a celor cari vor fi achitați și care va fi măsura pentru cei executați ? Cum rămân însă învățătorii în fața populației scoase de sub rigoarea legii ? Cari vor fi criteriile de orientare pentru viitor ?

Cine ne răspunde ? / Central University Library Cluj

— **Un învățător distins.** Colegii noștri știu de munca uriașă ce o depune dl. *Sextil Pușcariu* prof. univ. cu o pleiadă de oameni harnici pentru terminarea operei monumentale, care va fi *Dicționarul cel mare al limbei române*. Pentru a cunoaște interpretarea și înțelesul diferitelor cuvinte de pe întreg cuprinsul țării noastre. *Muzeul limbei române* an de an lansează diferite *chestionare* asupra vorbelor cari cuprind noțiuni largi, în viața și ocupația sătenilor noștri. Și pentru a nu se scăpa nimic din vedere trebuie să știm că aceste chestionare sunt lucrate cu multă minuțiozitate și tipărirea lor costează spese enorme.

Chestionarele se trimit la adresa școalelor și *învățătorii* sunt *factorii* chemați cari ar avea obligamentul să răspundă la întrebările stabilite cu multă bătaie de cap. Retrimise *Muzeului* bărbați cu pregătiri speciale le cercetează, și cele mai bune răspunsuri să premiază. Și astfel suntem plăcut surprinși că la chestionarul „*Casă*” cel mai bun răspuns a fost al colegului nostru *Vasile Cutcan* înv. în *Bont* jud. *Someș*.

D-l *Sextil Pușcariu* directorul *Muzeului* prin scrisoarea sa No. 88 din 14 Febr. 1928 îl avizează că e distins cu premiul prim de 2000 Lei, sumă trimisă prin postă.

Avem informația că colegul nostru a luat și alte premii pentru răspunsurile sale precise și exacte date la alte chestionare. Suntem mândrii de acest succes și laudăm fapta nobilă cu care colegul nostru contribuie în un mod așa de strălucit la desăvârșirea *Dicționarului* la care să lucrează de $\frac{1}{2}$ de veac. Dorim ca în rândurile noastre să se găsească și alți imitatori. —tr.—

— **Un monument lui Spiru Haret.** Un mănunchiu de intelectuali ai țării, lansează un apel, îndemnând pe bunii români, să contribuie din obolul și prisosul lor, pentru a se putea înălța lui Spiru Haret un monument de bronz. Apelul ne reamintește opera lui Haret, și caracterizează personalitatea acestui distins fiu al Patriei, care a reorganizat Universitățile și școalele secundare, apoi școalele normale de învățatori, a creat atâtea școli primare, cantine, biblioteci populare, cooperative sătești, a întemeiat Casa de credit și ajutor a Corpului didactic și alte multe opere de cultură și binefacere, în care s'a format sufletul românesc.

Cuvintele de îndemn ale apelului, suntem siguri, va pătrunde în inimele Românilor de pretutindenea, și cu deosebire în ale Românilor provinciilor liberate, unde figura de cel mai pur conținut etic a lui Spiru Haret, se ridică luminoasă din învălmășala frământărilor zilnice, spre culmile înalte ale conștiinței românești, de unde se zăresc drumurile de înălțare ale nației.

După unirea tuturor provinciilor românești, prin marele războiu, aceste provincii au avut nevoie de completarea cadrelor în învățământul de toate gradele. Cine nu recunoaște că membrii corpului didactic veniți în provincii pentru completarea acestor cadre, au fost la înălțimea misiunii lor, căci ei toți au fost pregătiți în școlile vechiului regat, organizate de personalitatea care s'a impus în școală și afară de școală: Spiru C. Haret.

De aceea ne asociem din tot sufletul la apelul ce se face și îndemnăm și din partea noastră pe toți românii și cu deosebire pe toți învățătorii din Ardeal, să contribuie la înălțarea acestui monument ce se contemplează a se ridica celui mai mare om de școală al României contemporane.

— **Extensiunea universitară din Cluj.** Profesorii Universității din Cluj, dezvoltă o prea frumoasă și apreciabilă activitate în cadrele extensiunii universitare. Incepând de prin luna lui Noemvrie, în fiecare an, dânsii se deplasează în orașele de provincie ardelenesti, după un plan stabilit, ținând conferințe din toate domeniile culturii și științei, cu scopul de a stimula și dezvolta gustul de cultivare autodidactică a marelui public dela orașe, dar mai ales cu gândul de a direcționa mișcarea de popularizare a culturii și științei românești, în această provincie, unde, nu putem ascunde, cultura streină se înstăpânise cu deabinele, iar astăzi i-a sosit timpul să fie înlocuită.

Fără îndoială această acțiune culturală a profesorilor Universității noastre este apreciată cu toată simpatia de marele public românesc din Ardeal, căci ea însemnează un mare pas înainte pentru cultura națională a neamului. Păcat însă că aceste multe conferințe, care sunt ținute de profesorii noștri, după cercetări serioase și îndelungate, și cari de sigur, reprezintă

toate laolaltă și una fiecare în parte o valoare științifică de primul rang, rămân necunoscute unui mare număr de iubitori de cultură, fiindcă ele nu se publică și nu se adună în volume cari să stea la dispoziția celor ce nu pot audia conferințele, și a generațiilor viitoare.

Să nădăjduim însă că, în viitor, extenziunea, devenind un factor bine organizat, va putea complecta opera cu publicarea acestor conferințe, aducând în felul acesta cea mai înaltă contribuție la dezvoltarea și intensificarea științei și culturii în masele largi ale nației, care la rândul său, știe să aprecieze jertfa depusă pentru acest mare interes național. După frumoasele rezultate de până acum, suntem cu toții datori să aducem cuvinte de adâncă mulțumire tuturor acestor misionari ai Universității din Cluj, fiindcă suntem convingși că aci este adevăratul rol al omului de știință, și nu în capul adunărilor de stradă, care pot fi lăsate în sarcina altora, cu mai puține angajamente și îndatoriri față cu problema promovării și răspândirii culturii românești.

— **O ședință festivă** Societatea de lectură dela Școala normală de învățatori din Cluj, a aranjat, Duminecă în 4 Martie o ședință festivă bine reușită. Fiind închinată Românilor de peste hotare, punctele din program au avut și o unitate bine evidențiată, care a făcut buna impresie asupra publicului și cinste alcătuitorului. Cu acel prilej s'a dovedit că corpul profesoral dela numita școală pune un deosebit preț pe educația artistică a elevilor, ceiașe servește spre lauda celor 3 profesori *D. Goga*, conducătorul societății, *I. Caranica*, instructorul corului și *I. Șerban*, șeful orchestrei.

Programul variat și foarte bogat a fost executat cu destulă precizie de elevii cărora li s'a incredințat. Astfel s'a putut remarca îndemânarea celor trei tineri conferențieri, elevi de clasa VI cari s'au distins prin o dicție simpatică vorbind liber, d-l *I. Aron* despre : „*Românii din America*“, d-l *V. Drăguș* despre : „*Românii din Ucraina*“ și *Gh. Minescu* despre : „*Românii din Peninsula Balcanică*“.

Mult a plăcut „*Doina*“ din fluerul fermecat al tinerului elev *Al. Deac*, precum și uvertura „*Califul din Bagdad*“ cvartetul elevilor : *Coruțiu*, *Minescu*, *Șovagău* și *Vescan*. Tot așa de bine au fost și elevii declamatori : *P. Manciușea*, *Gh. Moșu*, *Gh. Șerbu* și *O. Ionaș*, — semn că societatea de lectură este un bun loc de deprindere.

Deosebită impresie a făcut asupra publicului orchestra elevilor executând frumos „*Doina păcurarului*“ cu solo de clarinet a elevului *I. Chiorean*, precum și „*Brâul*“, „*Pe picior*“ și partitura din opera „*Freischütz*“ de *Weber*.

Deci timpul petrecut la această ședință festivă a fost bine folosit, și dorim dela profesori și elevi să ne mai deie încă astfel de ședinți.

— **Cercul cultural al învățătorilor din orașul Cluj.** Invățătorimea de stat din municipiul Cluj, și-a ținut în 10 Martie 1928 ședința intimă a cercului său cultural la Școala No. 3 — „*Avram Iancu*“.—Președintele *Traian Șuteu*, în cuvântul de deschidere arată programul de muncă în cadrele cărui se va desfășura activitatea în viitor. După ce se alege de secretar înv. *I. Macarie* stud. al Universității, D-l *Dr. I. Mușlea* ține o prea frumoasă conferință despre : „*Invățătorii și folklorul*“. Pentru înarea ei importanță din punct de vedere național o publicăm în alt loc a revistei noastre. Atragem atențiunea învățătorimei asupra ei, și îi îndemnăm ca întru cât e numai posibil să satisfacă dorinței distinsului nostru conducător al Muzeului etnografic.

Pentru ședința publică care s-a aranjat în 25 Martie în partea orașului numită Mănăstur a conferențiat pentru popor d-l *Traian Șuteu* : „*Aspectul dragostei în poezia noastră populară*“, și D-na *Dr. Maleiu* cu un subiect rezervat.

Pentru ședința intimă a luni Aprilie, s'au înscris d-l *Traian Șuteu* cu tema : — „*Cultul limbei române ca mijloc al unității noastre sufletești*“, — și *Gavril Almășan* cu recenzie asupra cărții — „*Școala creiatoare*“ — (individualitate-personalitate) de *Iosif Gabrea*.

La această întrunire a cercului cultural s'a remarcat elevele cl. VI dela școala normală de învățătoare sub conducerea d-nei prof. A. Iencica, și elevii clasei a VI dela școala normală de învățători sub conducerea înv. d-l *Eftimiu*, dela școala de aplicatie.

Începutul fiind bun sperăm că așa va urma și continuarea.

— **Frații din Iugoslavia.** La stabilirea frontierelor, ni s-au rupt din trupul Banatului o parte de teritor care în mod natural s'a alipit vecinilor noștri jugoslavi. Astfel a ajuns sub stăpânirea sârbilor 162.000 de români cari trăesc în masă compactă în cele 42 sate neaoș românești. Toate școalele din aceste comune au fost statificate. Au însă 42 biblioteci populare, 35 coruri și 14 fanfare, cu ajutorul cărora se menține spiritul românesc. În comuna Verșet apare pentru ei ziarul cu nume semnificativ : „*Nădejdea*“, — care din când în când ne aduce aminte de ei.

— **Banca Invățătorilor.** Pe când colegii noștri vor ceti aceste rânduri, vor fi de sigur în posesiunea noului Prospect de emisiune pe care Banca Invățătorilor din Cluj, l-a lansat, în scopul de a-și spori capitalul societar, dela 1 milion la 2 și jumătate milioane Lei. În numărul trecut al revistei noastre am publicat Bilanțul băncii, dând deodată și câteva cifre comparative. Din el s'a putut constata progresul neașteptat de frumos, pe care l-a realizat Banca Invățătorilor, după o activitate de abia 6 ani. Când deci ne adresăm învățătorimii, cu un nou apel,

și-i anunțăm emisia a doua, invitându-o să iscălească acțiuni, noi ne sprijinim pe rezultate eclatante și pe înfăptuiri reale, cari ne îndreptățesc să credem, că apelul nostru va găsi sprijinitori sinceri în rândurile învățătorimii. Sunt aproape zece ani, de când am anunțat programul nostru de activitate. Și credem că nu ne-am desmintit. Tot ceace atunci, și de atunci încoace am anunțat, am și înfăptuit. Dovadă sunt multele așezăminte cari mărturisesc.

Nici de data aceasta, noi nu ne vom desminti. Dacă colegii noștrii ne vor ajuta să sporim capitalul băncii la 2 și jumătate milioane, îi asigurăm că în câțiva ani, vom arăta bilanțuri cari pot să stea alături cu alte instituțiilor vechi, de 10—20 ani. Am putea și astăzi să arătăm că am făcut progrese, după cinci ani, ajungând și chiar întrecând alte bănci, cu un trecut de 15—20 ani.

Toate acestea ne dau nădejdi temeinice, că scopul nostru se va atinge și deci am pășit un frumos pas înainte, spre marea țintă, pe care o urmărim sistematic de câțiva ani încoace.

Dorim să fim înțeleși după cum se cuvine de toți colegii învățători, și făgăduim că vom rămâne între toate împrejurările exponenții cei mai sinceri ai intereselor lor.

— **Lui Gheorghe Lazăr.** Asociația învățătorilor secția jud. Sibiiu, ostenește cu multă râvnă, să ridice la Avrig, un monument marelui dascăl al Românismului Gheorghe Lazăr. Acțiunea a dat până acum rezultate frumoase. Mai nou orașul Cluj, a votat prin bugetul său un ajutor de 50.000 Lei pentru realizarea acestui frumos scop al colegilor noștrii din Sibiu. Pilda Clujului este strălucită. Noi aducem aci expresiunea simțămintelor noastre de mulțumire pentru această faptă frumoasă — populației orașului Cluj și tuturor celor ce au sprijinit cauza.

— **Apel către inimile înțelegătoare.** Dorind să îndulcească amarul vieții unui Român subjugat. Societatea de lectură „Nicolae Iorga“, a elevilor Școlii normale de băieți din Cluj, a hotărât să aducă un copil de peste hotare, care va fi crescut în Școala normală din Cluj, cu cea mai frățescă dragoste.

Sperăm că oamenii de bine, vor sprijini această inițiativă. În special rugăm pe Doamnele și Domnii Profesori și Învățători, să îndemne tineretul nostru școlar, să contribuie alături de noi, ca să dăm Neamului un luptător și un luminător bine pregătit.

Pentru adunarea fondului necesar, elevii Școlii Normale din Cluj, au subscris 2000 lei. Contribuțiile se primesc pe adresa :

Societatea de lectură „Nicolae Iorga“ Școala Normală Cluj, Strada Romei Nr. 28.

Indemnăm și noi pe cititorii revistei noastre să-și trimită și ei obolul lor pentru această românească inițiativă.

— **Sărbătorirea Prof. Mih. Dragomirescu.** La București s'a instituit un Comitet de inițiativă pentru a sărbători pe Prof. Mihail Dragomirescu, care împlinește 60 ani.

De sigur, opera lui Mihail Dragomirescu este legată de viața culturii noastre naționale, căci un îndelungat șir de ani a propovăduit de pe catedra de l. și literatură română a Univ. din București, geniul neamului nostru și frumusețile limbii și poeziei românești. La acțiunea admiratorilor săi cei mai de aproape se alătură Românii de pretutindenea.

Cărți.

— *Două cărți cu tâlc.* Cum învățătorimea noastră în vremea școlii confesionale a făcut prea puțină administrație școlară era natural ca această latură să cam lase de dorit. Mulțumită însă unor dascăli harnici, s'au ivit câteva cărți îndrumătoare, cari au limpezit și această parte a vieții școlare. Cu sânguințe de albine au strâns esența legilor, regulamentelor și dispozițiilor ministeriale cari, aranjate după cuprinsul lor, ne-au dat câteva lucrări de seamă. Primul care a deschis acest drum în noua epocă a școlii primare de sub stăpânirea românească a fost d-l *Dumitru Mărginean* subrev. de adm. al jud. Sălaj, prin — „*Călăuza Administrației școlare*“. — Al doilea care a pășit tot pe acest drum e d-l *Ioan Dragomir* cu cartea : — „*Pentru avântul școlii primare române*“, — care este fructul ostenețelor sale din primii săi trei ani făcuți ca subrevizor de administrație al jud. Sibiu. Stând în fața acestor 2 creațiuni dascălești, zic iată doi oameni, cari și-au înțeles rostul slujbei lor. Și l-au înțeles fiind folositor nu numai slujbei ce îndeplineau ci și colegilor pe cari îi îndrumau. Ambele cărți cuprind lămuriri asupra problemelor mai grele cari fac mari dificultăți învățătorimei de astăzi. Acestea sunt : *administrația școlară*, — cu drepturile și datoriile ce le au directorii, învățătorii, elevii și servitorii școalelor. Urmează apoi *obligativitatea școlară* cu toate lămuririle necesare asupra : înscrierei, frecvenței, absențelor, și pedepselor școlare. Să ocupă apoi cu tot ce privește : *pregătirea corpului didactic*, numirile, detașările, transferările, concediile, examenele, înaintările, salarizarea, distincțiunile, pedepsele, infirmitățile și pensiunile. Tratează apoi pe larg *problema comitetelor școlare* ca scop, organizare și funcționare, — arătând detaliat cum să se facă manipularea fondurilor în ce privește : bugetul, registrele, gestiunea și inventarul.

D-l *I. Dragomir* în cartea sa — spre deosebire de predecesorul său — adaugă un capitol de mare importanță în ce privește *activitatea social culturală în școală* ca : economiile școlare, cooperarea, muzeul școlar, excursiunile, cantinele, producțiunile și cercetășia ; precum și *activitatea extrașcolară* pe teren cultural și economic ca : înființarea de bănci populare, Astra,

monografia școlii, albinăritul, îngrijirea mormintelor și secția pedagogică de pe lângă universitatea din București. Și o carte și alta se ocupă cu lucruri mai mărunte asupra cărora nu mai insistăm. Ne facem deci datoria de a le recomanda învățătorimei noastre ca bune îndrumătoare pentru organizarea unei munci sistematice în viața și administrația noastră școlară care a caracterizat totdeauna pe dascălul ardelean.

—tr.—

— *Călăuza Membrilor Corpului Didactic al învăț. primar și normal* — întocmită de G. Vasilescu și Gh. A. Stelorian e o carte care ne lipsea până acuma : Autorii au făcut un bun serviciu, din trei puncte de vedere. *Întâi* prin această „Călăuza“ fiecare membru al corpului didactic primar și normal, are puțința de a cunoaște întregul aparat administrativ care conduce, controlează și supraveghează învățământul de toate gradele. — *Al doilea* fiecare membru are lună de lună, evidența datelor fixate de legi, regulamente și dispoziții ministeriale, când trebuie se îndeplinească și execute anumite îndatoriri față de sine și superiori. — *Al treilea* fiecare membru, fie el în învățământul efectiv, fie organ de control, are în un tot complet și bine alcătuit, tot materialul distribuit în Legi, Regulamente, Programe, Decrete, și Decizii. „Călăuza“ mai dă explicații și lămuriri necesare asupra Regulamentelor vechi, a căror dispoziții mai sunt ținute în vigoare, până când altele nouă le vor lua locul. Învățătorimea o poate folosi ca un bun îndreptar și regulator al vieții lor didactice, — și astfel această carte merită să facă parte din biblioteca fiecăruia din noi.

—tr.—

— „*Originea și sensul democrației*“ de Nic. Iorga, e o broșură elegantă de 66 pag. scrisă de marele nostru istoric în urma cursurilor ținute la Universitatea Populară din Vălenii de Munte. Învățatul profesor după ce arată originea cuvântului dela vorbele grecești : „*demos*“ = *popor* și „*krato*“ = *stăpânesc*, face o incursiune prin întreaga istorie universală, arătând începuturile democrației la popoarele străvechi Grecii și Romanii și continuând, dovedește felul cum democrația a evoluat în decursul vremurilor până a ajuns în statele moderne la situația de azi. Având în vedere actualitatea problemei devenită în gura nepricepuților de multe ori banală și demagogică, cartea e bine să fie citită în cercuri cât mai largi, spre a cunoaște fiecare originea și sensul democrației în lumina ei cea adevărată. Socotind că se vinde în favorul instituțiilor culturale dela Vălenii de Munte, ajutăm pe marele savant la întărirea operei sale adevărat naționale.

—tr.—

— „*Administrația învățământului primar*“ — de E. Călineschi și I. Pavel. Bistrița 1928, e o broșură, care cuprinde o inovație față de ce aveam până acum. Scopul ei este să ușureze și accelereze munca direcțiilor, revizoratelor și inspec-

toratelor școlare, — indicând zilele din fiecare lună când aceste oficii au scadență de a îndeplini anumite agende de birou. Termenele neprevăzute de legi și regulamente se pot nota pe paginile goale, anexate anume la sfârșitul broșurei, — unde mai găsim notate : sărbătorile legale, vacanțele fixe, aniversările familiei regale, drepturile și datoriile corpului didactic, tariful postal intern și extern, împărțirea administrativă a României și 8 Tabele pentru stabilirea mediei a elevilor. Cartea având o *importantă valoare practică*, care poate mult regula administrația învățământului nostru, ar fi de dorit ca toate autoritățile școlare să o ceară pentru 60 Lei dela „Tipografia Națională” — G. Matheiu, *Bistrița jud. Năsăud*.

— „*Flori din grădina raiului*” de *Septimiu Popa*, Cluj 1928, e o cărticică de 94 pagini în care autorul a strâns în un năunchiu frumos, viața scurtă dar bogată în sacrificii creștinești, a peste 50 de femei, cărora biserica creștină le prăsnuește ziua, iar calendarul le cinstește numele. Unele s-au distins prin o viață sfântă rămânând miresele lui Cristos ca : Apolinaria Sincitichia, Domnica etc. altele părăsind viața păcătoasă s-au îndreptat spre Isus ca : Maria sora lui Lazar, Eudochia, Maria egipteanca, etc. iar celelalte suferind martiragiul păgânilor și-au dat bucuros viața spre a se împreuna cu Domnul ca : Potamiana, Tatiana, Eufrosia, Agneș, Agatha, Toudula etc. E o lectură frumoasă și plăcută pentru copiii școalelor primare pe care autorul a strâns-o din : „*Viețile Sfinților*” și „*Sinaxarele Minciului*” cărți de mare importanță în viața noastră bisericască. O recomandăm colegilor noștrii, căci cărticica poate fi folosită ca un excelent premiu pentru sfârșitul anului. Prețul e de abea 15 Lei, și se poate cumpăra dela : „*Ardealul*” institutul de arte grafice din Cluj, Str. Memorandului Nr. 22.

—tr.—

Revista revistelor.

„*Transilvania*”, Anul 59, No. 2, Februarie 1928, Sibiu, arată tendințe de îmbunătățire, ca înfățișare și cuprins. Pe lângă articolele-conferințe : „*Clase sociale*” de *Sebastian Voicu* și „*Subconștient și conștiința națională*” de *I. Agârbiceanu*, găsim literatură de : *Al. Ciura*, *T. Murășan*, *H. P. Petrescu*, *Agârbiceanu*, *A. P. Bănuțiu* etc. Remarcăm apoi recenzia romanului „*Ciuleandra*” de *Liviu Rebreanu*, făcută cu mult simț critic de noul nostru colaborator d-l prof. *Gh. Șerban*.

— „*Revista generală a învățământului*”, An. XVI, No. 2, Februarie 1928. București, își menține cu cinste locul de onoare între toate revistele noastre școlare. Pe lângă articolele de interes general ca : „*Familia și școala*”, „*Metoda testelor în stu*

diul individualității“, „*Concepția personalistă în pedagogie*“, „*Mijloace de disciplină în școală*“, „*Considerații asupra intuiției în școala primară*“, „*Sezătorile școlare*“ și „*Înpodobirea sălilor de clasă*“ cuprinde și o bogată cronică cu spicuri din reviste și recenzii.

— *Țara noastră*, An. IX, No. 11 Martie 1928 Cluj, revenind din metropola țării din nou în capitala Ardealului își continuă drumul și programul său vechiu. În articolele prime regăsim peana măiastră a scriitorului fruntaș Oct. Goga, secondat de tovarășii săi tot atât de bine apreciați I. Agârbiceanu, M. Sadoveanu, Al. Hodoș, P. Nemoianu, I. Balint și M. B. Rucăreanu. Scrisă de condeie profesioniste, în cuprinsul ei strălucește fondul național, brodit în o aleasă limbă literară.

— „*Ramuri*“, Anul XXII-lea, No. 2, Februarie 1928, Craiova, — e singura care a mai rămas din cele trei reviste fruntașe „*Luceafărul*“ la Sibiu, și „*Sămănătorul*“ la București, cari înainte de războiu susțineau curentul sămănătorismului bine stabilit, de marele nostru scriitor N. Iorga. Pe lângă studii critice semnate de D-nii : G. Ș. Făgețel și Radu Dragnea, găsim literatura frumoasă de : Ion Pillat, Dongorozi, T. Păunescu-Ulmu, D. Nanu, și *Cronica Cărților nouă* și a revistelor de seamă.

— „*Pentru inima copiilor*“, An. III. No. 2, Februarie 1928, R. Vâlcea, e revista specială a D-lui I. Nisipeanu și colaboratorul său N. Geantă. În acest număr găsim articolul „*Liga internațională pentru Educația Nouă*“, semnat de A. Ferière directorul Biroului Internațional de Educație și membru în Comitetul executiv. Publicarea acestui articol în o revistă română e făcut cu scop, ca Liga se câștige aderenți și în țara noastră, care încă nu e reprezentată oficial. Pe lângă articolele D-lor I. Nisipeanu și F. Geantă, găsim în această revistă și o frumoasă apreciere asupra organului nostru : „*Învățătorul*“.

— „*Buletinul*“, An. II, No. 4, Februarie 1928, Galați, ne aduce raportul despre congresul învățătorilor din județul Covurlui ținut la 29 și 30 Dec. 1927, în care s'a discutat problemele : *salarizarea învățătorilor și întreținerea materială a școlilor primare*. Cu acel prilej s'a făcut și inaugurarea „*Băncii Corpului didactic, din municipiul Galați și județul Covurlui*“. S'a discutat înființarea unei „*Casa a Învățătorilor*“, a *coloniilor școlare* și *aranjarea unei excursiuni*. Tot în acest număr mai găsim publicată întâmpinarea „*Un congres învățătoresc care era să fie*“, a d-lui Petre Pucheanu, pe care a trimis'o mai multor ziare, și în care, își exprimă nedumerirea că președintele și Comitetul central al Asoc. Înv. din vechiul regat, nu a găsit motiv de protestare în fața celor două opreliști a congreselor învățătoresți de peste munți.

Noi o lășăm fără comentariu.